

يول كتابخانهسى نشر ياتندن

۱۵ كتاب

رشدی مکتبلر ایچون

اخلاق

قدوس عبدالرحمنفی .

بهاسی ۲۰ تین .

КАЗАНЬ,
Лито-Типографія И. Н. Харитонова,

1919

يول کتابخانه‌سی نشر یاتندن

۱۵ کتاب

اخلاق

مکاتب رشديه ایچون

مؤلفی: قدوس اگرچی

خارطیومطبعة

قزان

Казань.

Лито-Типография И. Н. Харитонов.

1910.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

انسان ایکی شیدن مرکبدر . بری جسد ایکنچسیدهر روح یا که نفس در ؛ بو نقطه دن فارالدقه انسان ایچون ایکی درلو تربیه لازمدر ؛ بری هر درلو خسته لکلردن امین اولوب صحت وعافیت طورمق ایچون جسد مزنگ تربیه سیدر . بر آدمنگ وجودی خسته لکلردن سلامت اولماز ایسه طاعت وعبادتکه همده جنسد اشلریده ایندگولک ایدرگه اقتداری اولماز . هم آندن منتظم خدمته کوتولماز . عقل وذهن خسته لکلرینگ کوبره گی جسد مزده گی راحتسزلکلردن حاصل اولدیغی فکر ایدلسه اخلاقنگ توزکلگی صحت وسلامتکمزگه باغلی ایدکی بیک آچق آکلاشیلور . اشته انساننگ جسدی ، هر درلو خسته لکلردن صاقلاویولینی اوگرهنگان حفظ صحت فنیننگ تربیه سینه محتاجدر .

ایکنچسی روح تربیه سیدر . بر آدمنگ یالکز جسدی تربیه قیلنوب روحی تربیه دن محروم قالور ایسه بو آدمدن خیر کوتولماز بلکه انسانلارغه بر بلا بر آفت اولور . روح جهتی ضعیف بر حالگه دوشوب هر ناچارنی یخشی کورر . دنیا وآخرة ایندگولکلردن بتولای محروم قالور . اشته روح مزنگ تربیه سینه خدمت ایده چکعلیگه علم اخلاق دییورلر . علم اخلاق ، روح مزنگ صحتنی صاقلامقده اولغان علم لکلدر .

اخلاق

انساننی افعال حسنه گه سورگان قاعده لردن بحث ایدوچی بر
علمدر. خلق؛ بر اشنگ تکراری ایله نفسده حاصل اولغان بر
عالتدر. ایدی تکرار ایدانگان فعل، افعال حسنه دن اولور ایسه
کورکام خلق، یخشی خلق، اگر افعال قبیحه دن اولورسه یاوز خلق
یمان خلق دینلور.

اخلاق علماسی انسانده «قوه علمیه» «قوه غضبیه» قوه «شهوانیه»
اسملى اوچ قوت اثبات ایتمشلردر.

آکلاو، فکرلاو، بیلو قوتینه «قوه علمیه» هر درلوزرر و آفتلرنی
دفع قیلوب طور مقده اولغان قوتکه «قوه غضبیه» همه فائده و کیرکنی
جلب قیلمقده اولغان قوتکه «قوه شهوانیه» دیورلر باشقه چه
دخی «قوه علمی گه» «نفس مطمئنه» قوه غضبیه گه «نفس لوامه»
همه قوه شهوانیه گه «نفس اماره» ده دینلور.

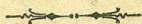
اوچ قوتنک یالکیز برنجیسی انسانلرغه خاص اولوب باشقه لری
انسان ایله حیوان آراسنده مشترکدر؛ بو قوتلرنک اعتدال، افراط،
همده تفریط اوله رق اوچ مرتبه لری واردر قوه علمیه نک اعتدالی
«حکمت» یعنی سوزده راست ایله یالغاننی، اعتقادده حق ایله
باطلنی، افعالده گوزل ایله ناچارنی آیرمقده اولغان علم و معرفت
قوتینه مالک اولمقدر. افراطی جر بزه، تفریطی غیباوت یعنی هیچ
رسه دن خبرسز، جاهل قالمقدر.

جر بزه؛ یالکیز عقل وزکاوتکه طایانمق دیمکدر. قوه غضبیه نک
اعتدالی «شجاعت» یورکلی اولمق، افراطی «تهور» اوز اوزینی

هلاکتگه سالورلق روشده یورکلی اولمق، تفریطی « جبن » قورفاقلقدیر. قوهء شهوانیه ناک اعدالی « عفت » هر بوز وقلقدن صافی اولمق، افراطی « فجور » هر قباحتنی اشلرگه میل قیلیمق، تفریطی ده « جمود » فکر وذهنی طوکوب زبون قالمقدیر.

بونلردن ممدوح اولوب فضیلتدن صانالغانلری اعتدال در جهلریدرکه بونلرده حکمت، شجاعت، عفت اولمق اوزره اوچدر؛ بر انسان قوهء غضبیه سنی تهور و جبانلندن وقوهء علمیه سنی جر بزه و بلادندن وقوهء شهوانیه سنی فجور و جموددن قوتقاروب شجاعت، حکمت و عفت، فضیلتلرینه مالک اوله بیلسه اول کهمسه بختیاردر الله ناک عنایتیل مذکور فضیلتلر سایه سنده دنیا و آخرتده بیوک در جهلرگه، قدرلی نعمتلرگه ایرشه چکنده شبهه یوقدر.

معلومدرکه انسان اصل خلقتده یخشی ایله یماننک هر ایکیسنه استعداد و قابلیتلی یارادلمشدر. هر بالا آناسندن مذکور اوچ قوت ایله حقنی قبول و باطلنی ردهمه خطائی صوابدان آیررغه حاضرلکی اولوب طوغار. اگر خارجا بوزوق تر بیهده بولنمایوب شهوانکه میل و محبتدن امین قالور ایسه گوزل صفتلرنی قبول ایدوب حسن خلق صاحبی اولور. حسن خلق ایله خلقلانوب یمان خلقلاردان صافلانمقنک یولی شبهه سز الله دن قورقودر، چونکه الله دن قورقغان آدم عقل و شرعگه انقیاد قیلوب طمع وهو اسینه غالب اولور و هر لو نچارلقلردن اوزینی صافلارغه اجتهاد ایدر.

تربيه

علم اخلاقناڭ اساسى تربيه اولديغىدىن تربيه حقنىدە بر آز سوز سويلەيك: تربيه؛ اوسمك يوكسك يرگە چىقماق معناىدە در . حكمانن افلاطون تربيهنى « روح و بدنكە قابل اولدىغى قدر كوركاملك و كمالت و يرمكنر » ديه تعريف ايتمشدر .

حكاملردن برى: « تربيه انساندە طبيعتناڭ صيديره بلدىكى مكمليننى حاصل ايتمكنر » ديه تعريف ايدوب « بر چوققىنى تربيه ايتمك دنيا و آخرت وظيفه لرىنى حقيلە اوتەيه چك حالكە قويمندر » ديدى .

مرى بر جھتدن طبيقه بگزر . طيب خستەناڭ وجودينه كيركلو دوانى ويرر . مر بيده نادانلق خستەلغىدان قوتولدرمقده اولغان دوالرنى استعمال ايدر . طبابت ، اعضالرمزناڭ افعال و وظيفه لرىنى اوگرانوب دوالرنىڭ قايسى اعضاغە نە درلوتائىپرده بولندىغىنى تجربە و تحقيق ايلە بيلمك و آڭا كوره دوا ايتمك فنيدر . تربيه فنى دخى ر وحنك قوتنى لايقىلە كشفى ايدوب آنڭ توسع و مكملينتى نە ايلە حاصل اولەچق ايسە آنڭ يولنچە حركت ايلمكدر .

تربيه ناڭ اخلاقغە تاثيرى وارمى ؟ بعضيلر تربيه ناڭ اخلاقغە تاثيرى يوق يعنى انسان اصل يارادلىشده نيچك اولسە شويله اوسار اصلا اوزگرمز ديسە لردە بو سوز طوغرى دگلدەر ،

تربيه ناڭ اخلاقغە تاثيرى البته واردر . انسان صبى وقتندە آلدىغى تربيه گە كوره خلقلانور . تربيه ميزانناڭ ايكى كفه سينە آتلەچق آغزلقغە بگزر . اول قايسى طرفقە قويولور ايسە او طرفى آغزلىشور ،

بتون طبيعتنه وحشت سگەش يرتقچ حيوانلر محض تربيه آرقە سنده وحشى عادتلرندن واز كچوب الفت وانسيت كسب ايدرلر ايكان آدم بالاسينه تربيه نك البنة تاثيرى اولورغە تيوش. تربيه و تهذيب اخلاقندن مقصود، انسانده غى غضب و شهوة قوتلر ينى بتونلاى بتورمك دگلدنر. بر كره فكر ايدلسون بو قوتلر انسانلرغە جناب حق طرفندن ويرلمش بيوك نعمتلردنر. قوه شهبوانيه اولماز ايسه كيرك وفائده لى شيلر نى حاصل ايدوممكن اولماز ايدى همده قوه غضبيه اولمازسه هر كون يامواقده اولغان ضرر و آفتلر نى دفع ايتمك و دوشمانلرنك هجومينه قارشو طورمق نيچك ممكن اولور ايدى؟ مطلوب ايسه بو قوتلر نى بتونلاى بتورمك دگل بلكه اعتدال مركزنده طوتوب نفسنى فضائل ايله طولدمق همده افراط ايله تفریط طرفلرنده اولغان بوزوقلردن صافلانمق يعنى «حسنوا اخلاقكم» سوزى بويونچه اخلاقنى كوركام قيلمق و تورتكمكدر. چونكه صدفندن مقصود اينجو چغارمق اولديغى كىبى بو صورت و بوجسمندن ده مقصود اخلاق حميده در. تربيه نك زمانى. تربيه نك زمانى بيشكندن اجدگه قىدردر؛ طوغديغمز كوندن باشلاب فكر و اخلاقه زنى نورلاندرغە باشلاشق، بتون عمر مزده اجتهاد ايدوب اقدام ايتسه ك ينده تعصبلگه اولغان احتياجه زنى تمام ايدە آلمانز. فقط تربيه و تعليم صبى وقتنندن باشلاب يكتلك زمانلرنده قوتلنور؛ حكما دن بىرى «ملتلرنك سعادتى، دولتلرنك طنچ و راحتى ياشلر ينىك گوزل تربيه سينه تابعدنر» ديمش. بو سوز تربيه نك ياش وقتده تاثيرى قوتلى ايدگنه دليلدر.

عقل

عقل؛ انساننى باشقە حيوانلاردن آيرىمىش بىر نوردر كە انسان
آنڭ واسطەسىلە علوم و فنونى ادراك ايدىر .
بو عالمدە جەملە مخلوقاتنىڭ بىرى دېكرىنە ظلم و جبر ايدىلورى
طبيعى بىر اشدر . جناب حق آنلارنىڭ ھەر بىرىنە دشمنلارنىڭ
ھجوم لارىنى دفع قىلمىغە مخصوص ؛ موگوز ، تش ، بورون طرناق
كېى قوراللىر خلق ايتدىكى كېى انسانلارغە دە باشقەلارنىڭ ھجوم
وضرلارندىن صافلانور . ايچون عقل ، ادراك قوراللىرى و يرمىشدر .
انسان ؛ عقلنى استعمال ايله ھەر درلو ضررلارنى دفع
و منفعللارنى جلب ايدوب ھەمە حيوانلارنى كندوسىنە مسخر
ايتىمىش و ھەر مخلوقاتنى كندو فائىدەسى ايچون طوتارغە اوگرتىمىشدر ؛
عقلنىڭ قدر و شرافتى ، حقندە كىلەمىش قرآن آيتلىرى بىك
كوبدىر ؛ ھەر اورندە ، عقلەزنى يول باشچىسى ايدوب تعقل و تفكر
قىلورغە قرآن كرېم امر ايدەدور ، حكمدان بىرى «عقلنىڭ الى نفسنىڭ
توزگوننى طونار ايسە ناچار يوللارغە كره آلماز ھەمدە حقغە باطل ،
باطلغە حق ديدىرتەز ھەر وقت صاعىبنى احوال عالمدىن خبىردار ايدوب
كىلور و كيدىشنى فكر ايله مشغول ايدىر ، ھەر شى كىو بايدىكچە
اوچوزلانور عقل ايسە علم و تجربە سايبەسندە كىو بايدىكچە قىمەتلنور
بھالنور» دىمىشدر .
رسول اكرم افندىمىز « اى انسانلار عقلگىزغە تواضع ايدىگىز
سىز جناب الله بىوردىغى و ھوى ايتدىكى شىلارنى آنجى عقل ايله
بىلورسىگىز» دىدى . انسانلىقدە نە قدر شرافت وار ايسە ھەمەسى

عقل و فکرنک دلا تیل حاصل اولور، کمالاتنک باشی هم اخی عقل سلمیدر. جناب الله نی بیلیمک و آنک قدرت و اثرلرینی ادراک قیلیمق عقل سایه سنده در. عقلی آدم امید ایتدگی سعادتکه ایرشور، عقلی آدم بر اشنک وقوعندن صوگره چبالانمز بلکه چاره و تدبیرلرینی اولدن حاضر قیلور.

عقلی آدم قهسز و آهملر کبی کندورا حتی ایچون راحتسز ایتمز بلکه خلقک رضاسی ایچون زحمت و مشقتلرینی اختیار ایدر. عقلی آدم زماننک و قننک مساعده سنندن شرع و عقلگه موافق صورتده استفاده ایدوب کسب و سعیکه طرشور. عقلی آدم زماننک اوزگرشینی احوال و وقوعاتنک هر کون آلماشنوب طور دیغنی فکر ایدوب زمان و مکانینه کوره اش کورور.

دین

دین؛ الله تعالی طرفندن قویلمش بر طوغری یولدرکه انساننی دنیا و آخرتده سعادتکه چیغارر. دین، الله تعالی گه عبادت ایدوننک شرط و قاعده لرینی بیان ایدر. الله تعالی گه عبادت ایکی جهنلی اولور: بری تن عبادتی دیگریده روح عبادتیدر. تن عبادتی، الله تعالی طرفندن امر اولنمش شیلرینی شریعتده بیان ایدلمش روشده و قتلرنده اوتهمکر؛ طهارت، نماز، صوم، حج کبی. روح عبادتی ایسه قلب ایله ادا قیلینه طورغان عبادتدرکه الله و رسولینه ایمان و اعتقاد اوقغان دعا و قرآنلرمننی آکلاب کوزگلمزنک اثرلنویدر. بر آدم روح عبادتنی اوتهب تن عبادتنی ادا قیلیمسه و یا خود تن عبادتنی اوتهب روح عبادتیله اش اولیمسه البته اول

آدم بورچىنى حقيقلە اوتەمگانلردن اولور . اوشبونىڭ ايچون بو
عبادتلارنىڭ ھەر ايكسىنە داىھچىلىق قىلورغە تيوشدۇر .
آدمنىڭ عقلى دىنن ايلە كىمالت تابار . دىنن ، انسانلارنىڭ قىلبىنە
مرحمت ، شفقت ، استقامت اورلوقلرىنى ساچوب نىفسىمىزنى كىم
وغروردان قوتولدرر ھەمدە انسانلارغە دوستلىق ، الفت ، قرداشلىق
يوللارنى اوگرانوب سعادەت ايشكلرىنى آچار .

اسلاميت

انسان اوغلى طوغدىغى كوندن وفاتنە قدر الفت ايتدىكى
شىلرنى سويىر . خصوصاً عادىلنىمىش شى اوزرنە اوزاق زمانلر
كچمىش ايسە الفت ايتدىكى شىنىڭ اسىرى اولوب قالور . طوغدىقن
صوڭ آناسىنى ايمەگە ايبالنور ، ايمىدن آيرلونى استەمز نھايت
بىك آغزلىق ايلە آيرلور . يورطينە ، قريەسىنە ، ھنرىنە ، ياقىنلرىنە
الفت ايدوب بونلردن محزون اولماينچى آيرلماز . بونى بىلدىكى
صوڭرە معلوم اولوركە انسانلارنىڭ دىنلرىنى سويملرى دىنلرىنىڭ
حق وطوغرى وايڭ خىرلوسى اولدىغىنە دليل اولماز . مثلاً بىر كەمسەنىڭ
عادەت ايتدىكى بىر ھنرىنى سومگى بو ھنرنىڭ ھنرلر آراسىدە ايڭ گوزلى
اولدىغىنە دليل دىگىلدر . ائىتە بوسوزلردن مىدانغە چىقار كە :
انساننىڭ طوغدىغى دىننە مجرد محبت ايتەسى اوشبو دىننىڭ حق
اولدىغىنە وصاھىبى مىنگو عىبادىن قوتولدروب سعادەت ابدىگە
ايرىشدرەچكە دليل اولماز . ايمىدى عاقلگە اچىدە طوغدىغى دىننىڭ
حقيقتىنى آڭلارغە ونفتىش ايدىرگە تيوشدۇر .

چونکہ باطل دینگہ محبتنک صوکی هلاک ایدیدر . جانی
تندن چیقار چیقماز منگولک عذابقہ توشارکە بونک بر ثانیہ سی دنیادہ
چومدیغی لذت و راحتکارنی اونوندرر . جناب حق بزرگە یخشوی
ایله یماننی آیررلق عقل و ادراک احسان ایتمشدر . اگر هر دیننی آیری
آیری تدقیق ایله فارار ایسهک و بونلارنک تانتقان دلیللرینه ،
عبادت حکملرینه آدملر آراسندهغی معاملات و باشقه حکملر بنی
فکر ایتسهک شک و شبهه سز اسلامیتنی باشقه لردن قات قات آرتق ،
ایدوب تابارمز . توحید ، دین مبین اسلامنک اساسیدر : توحید ،
قلبمزدن هر درلو شرکنک اثرلرنی بتورر روشده بیان ایدلمشدر .
قرآن عظیم ؛ انساننک سعادتنی ایچون هر اصولنی جمع ایتمشدر
جناب حق ، قرآنده « موعمن اولغان آدم الله دن باشقه سنه . یوزینی
یونالدیرمز ، غیریلرنک یاردینه یابشماز » دیرک . توحیدنک معناسنی
آکلانمشدر . قرآن ، بزلرنی الله دان باشقه هر درلو قوتلرگە
بیرلودن و آنلارغه حضور قیلودن منع ایتمشدر .
بو قوتلر درلو درلو شکلر ایله ظاهر اولوب جاهل انسانلری
آلدار . اراده بشریه آنک اسیری اولوب قالور ، قرآن عظیم
دیدگنچه توحید اعتقادنی موعمنک قلبنده بیرلشور ایسه الله دن باشقه غه
عبادت و حضورنک حکمی یوقلغنی آکلاب وهمی و خیالی واسطه لرغه
التفات ایتمز . بو اعتقادده اولغان آدمنک نفسنه طایانچی « اعتمادی »
آرتوب عقل و اراده سینده حریت ویرر . همده عقلی دلیللرنی عقایدنک
اساسی بیلوب اجتماعی اشلرنی عدالت ، حریت ، مساوات اوزرینه
حرکتلندر مکسگە اجتهاد ایدر .

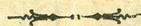
اشته اصحاب کرامنک اہ تقاد لری بوبله صاف ومتین اولدیغندن
بتون بیر یوزینه عدالت و مساوات نورینی ساچمیشلر ایدی. شوکت
وقوتلری بیرنده ایدی. هر شیده اولدیغی کبی زمانلرنک اوتوی
ایله مسلمانلر آراسینه ده فتریه نوشدی، هر درلومت کندولرینک
عصرلر چه ایپالندکلری عادتلرینی اسلامیتگه ادخال ایدوب دیندن
دیہ سانادیلرده علم و حکمت خزینه لری الدن غائب اولوب. جهالت
دولتی باش کوستردی. دین، عادت و بر طاقم رسملردن عبارت اولوب
قالدی. قرآن عظیم آرتقه طاشلاندى. معناسنی آکلارغه تعقل
ونفکر قیلورغه بلمدیلر. حتی تفکر و تذکر ایدوب آکلارغه اجتهاد
ایتکانلرنی تکفیر قیلدیلر و آزعون دیدیلر. حقلق باطل ایله
قارشدی، اسبابقه انکار قیلو ایماندن صانالدى، فائده لو اشلرنی
قویوتوکل، حقلقنی معرفت کفر، خرافاتقه اوشانوتقولق، ذلت، مسکنت
تواضع، صوفور کو یونچه ایبار و علم دیب آتالدى.
هالبوکه اسلامیت دنیاغه مدنیت صاچار و معیت نور یله
نورلاندر ایچون کلمشدر.

اویله ایسه اسلامیتنی هر کم یازدیغی کتابلردن دگل
بلکه جناب حق طرفندن کوندرامش قرآن عظیمدن اوگر انورگه
تیوشدر.

وجدان

وجدان؛ جناب حق طرفندن قوللرینه احسان بیورلمش بو
نورانی حس و قلبنک میزانیدر. هر وقت بزدن صادر اولغان افعال

وحرکاتنىڭ يىغىشى ويىمان، فائىدە وضرر جەتلەرنى موزنە وحاكمە ايدر . بو حاکمە نىڭ نتيجه سىندە شادلىق و قايغۇ حس ايدر . وجداننىڭ حەمى يالگىز كىندوسىنە قالمىيۇب خار جگە دە حەمنى پورتىور . يعنى باشقىلارنىڭ افعالنى حاکمە ايدوب اگر آنلارنىڭ اشلرى تحسین قىلورلىق ايسە آنلارغە محبت باغلار . اگر قبيح ايسە آندان نفرتلنور . هر اشلدگىز اشلر ايچون و كوكلمزده گى نيتلر مزا ايچون بزلرنى مسؤل ايتكان شى وجداندر . نفسمىزگە اياروب بخشىغە يمان ، يمانغە يىغىشى ديه حەم ايتسەك جەدان بو حەمگە اصلا راضى اولماز . بعض وقتدە وجداننىڭ حەمى اوزگە بيلور . مثلاً بر آدم نىڭ يالغان سويلدگى بىلور ايسەك آشا نفرت ايدوب بيوك قباح صانارمىز . فقط اويالغاننىڭ بر مصلحت ايچون سويلندگى و ياخود يالغان سويلمكى كىندو اختيارندە اولمىيۇب بر سببىن طوغدىقنى آڭلار ايسەك وجداننىڭ حەمى تغيىر ايدر ، بو تغيىرگە سبب اول آدمنىڭ مسؤل اولمىديغىدر . وجدان مسؤلەسى آستىدە قالاچق اشلردىن صاقلانمق اصلاح نفسنىڭ بر طرىقدىر . وجدان تىجرىبە وكوب ملاحظە ايله كەلانتگە ابرشور . وجداننى اويغانوب دائىما حرەكتگە و آنى درست اولچاوكە اوگراتكان شى علم ومعرفتىدر .

علم

علم؛ جەلنىڭ كىروسى اولوب بيلو، ادراك قىلودىمكىدر . علم، علوم دىنيە وعلوم دنياويە قىسملرى ايله ايكىگە تقسىم اولمىشدر . علوم دىنيە « وحدانيت الهية، كتاب ورسوللرگە اينا نامق دن عبارت

اولوب علوم عقلیه یا خود علوم دیناویه ایسه حساب، هندسه، تاریخ حکمت، کیمیا، سیاست، طب کبی شیلرنی بیلمکدر. بعض کمه لر علوم عقلیه نی بتونلای ترک ایدوب علوم دینیه ایله اشتغال طرفنی طوتدیلار. حتی علوم عقلیه تحصیلنده اولغان آدملرنی دشمنان کزروب تحقیر ایتدیلر. بز آنلرنک بو فکرلرنی حق دیه تانیمایمز. چونکه بو علملر هر ایکسی لازم حیات وترقیاتمز ایچون خادمدر. تاریخ صحیفه لرینی دقتلاب قارار اولسه ق بوسوزنک حقیقت ایدگنی بیک آچق روشده آکلارمز.

چونکه، هیچ بر وقت یالکز باشنه نه علوم دینیه ونه ده علوم عقلیه مطلوب اولغان ترقیاتنی حاصل ایده آلامشدر

فکرمرنی یالکز علوم دیناویه که حصر ایدوب ده علوم دینیه دن یوز چویرتمش اولسه ایدک بو عالمدن باشقه بر عالم اولوب سعادت حقیقه آند. بولندیغنی و جناب حقغه اطاعت و حقوقلرغه رعایت ایدوب بر برمزگه حرمت ایتمکنی قایدان اوگرانور ایدک؟ دخی بونک کیر و سنچه: اگر فکرلر یالکز معلومات دینیه که مخصور اولوب قالور ایسه حیات و مدنیتمز ایچون لازم اولغان بو قدر واسطه لرنی همده دین و ملتیزنی صاقلار ایچون کیرکلو شیلرنی حاضر ایتمک ممکن اولماز ایدی. ایمدی شبهه سز بر صورنده آکلشلیکه؛ علوم دیناویه و دینیه هر ایکسی دنیا و آخرت سعادت و سلامتکمز ایچون باشقه باشقه خادم اولوب بری دیگرندن آبرلووی درست دگلدر. آخرت دنیا مزغه باغلیدر.

اگر دنیا اشلمز معمر، معیشتمز گوزل، بایلقلمز برنده
اولور ایسه آخرت اشلمز نیده تعمیر ایتماک یثقل اوله چقدر . كرك
قایسی علمکنک اولسون فضیلتی ودرجه سی حقنده قرآن آیتلری
بیک کوبدر «بلگانلر ایله بلگانلر، قارانغولق ایله یافتیلق، کوزیلر
ایله صوقلر مساوی اولورمی ؟ البته اولماز . مفهومده گی
آیتلری بوجمله دندر . الحاصل علم مطلقا شریف و عزیز اولوب زماننده
نه کبی علومگه احتیاج قوتلی ایسه آنی اوگرنمک فرضدر .

اسکی زمانلرده هر علمنی حرمت و رعایت ایتدکلرندن اسلاملر
آراسنده بیک بیوک ذاتلر یتشوب بتون دنیانی علم نور یله یافتدلمشدر
ایدی . همده علم اهللری پادشاهلرنک تور و نده، آنلرنک مجلس
وصحبتلرنده اولوب هیچ ملت و دین آیورماسندن باشقه مجرد
علمی سایه سنده الوغ درجه و منصبلرغه بنمشدر ایدی .
اندلس و باشقه مملکتلرده هر کیمسه نك درجه و قوتنه کوره کتبخانه لری
اولوب حاضرگی زمانده مسلمانلر جهالت و تعصبلر ایله نفاخر ایتدکلری
کبی اول زمانلرده کتب نفیسه و قیمتی اثرلر یله ماقتانمشورلر ایدی .
علم، معرفتنی آباق آلتنده ایزدیگی قوم و ملت ذلیل و سفیل قالبوب
کندوسی باشقه لر آلتنده ایزلمگه محکوم اولمقی جناب حقنک سنتیدر ؛
اوشبونک ایچون اسلاملر آراسنده علم و معرفتنک درجه و قدری
یوغالوب اعتباردن توشدگی وقتدن بر و مسلمانلر خور و اسیر اوله رق
باشامقده لر در . ایچون مسلمانلر یله یوغالوب اعتبارلر اولور
عزت و همرتمکه بنار ایچون مطلقا علم و معرفتنی بلند و یوقار و
طوتارغه تیوشدر .

علمنك ادبلىرى

علم ومعرفتنىڭ قدر وحيثيتىنى صافلامق ايچون انسان علمى ايله عامل اولورغه تيوشدر. خلقغه خيروسلامتنى تعليم وتفهيم ايدوب كندو نفسنى بر طرفه طاشلاغانلر يعنى علمى ايله عامل اولمغانلر باشقه لرنىڭ كوزىنى ياقتورتوب كندوسى بانوب بتمكده اولغان قنديلگه بگزمكده در. همده عالم اولمق استگانلر تحصيلده اويالمازغه وبلهد يكنى صور اودن غارلنماز گه تيوشدر. امام غزالى^(۱) حضرتلردن (بو قدر علمنى نصل وكيملردن اوگرانديگن) ديه سؤال ايند كلرنده « هر بيلهد يكمنى صور امدن غارلنهدم، كو چك و بيوك دوست، دشمان، عالم و جاهل اولسون هر كىمنىڭ سويلدگنى گوزلچه دكلادم » ديه جواب ويرمشدر. كتابلردن بيش آلتى فائده سز بحث بيكلاب طوغرى كيلگان هر يرده كوتارلوب قچقورمق علمنك ادبندن غارج بر اش اولوب بو كىنى آدمار گه جاهل، احمق دىنلور. اورن وكشيسنه كوره سوز سويلاب الاهم قاعده سينه رعاية فيلمق همده هر كىمنىڭ جراحت و آغرىقنه كوره دوا ويره بيلمك علمنك آبروچه زينتلرنددر.

علم بولينه كرگانلر هر فننىڭ صرھ سيله واروب بيگرا كده استعداد وقابيلتى سوق ايتكان فننى اختيار ايتملى. جناب حق هر كيهده بر درلوشىگه استعداد ياراتمشدر، استعداد سوقنچه كيدوب

(۱) امام غزالى بيشنچى عصرنىڭ بيوك علماسندان اولوب ۵۰۵ نچى سنه هجر يده وفات ايتمشدر. طوقوز يوزگه قريب تاليفاتى وارد: كندسى طوس شهر ينكدر. فقير بر كمسه نك بالاسيدر؛ بيك كوب يرلرنى سياحت ايتدى وفات ايتد كنده ايللى بيش ياشنده اولمش در.

بر فنده متخصص اولوق هر علمدن بر آز بغمقندن البته خيرليدر
چالشوق، هر بيلدگني خاطرده طوتارغه غيرت ايتمك، استاذ
وكنابني حرمتلو طوتوق، اوقديغي درساريني محاكمه قيلورغه اوگرنمك
تحصيل علمنك شرطندنر.

وقت

آلتوندن قدرلي جوهردن قيمتلي بر شي وار ايسه اولده
وقتندر. وقت، عوادثنك اوزوب طور مقندن عبارتدر. طوغر و سي
وقت سنك هر درلو اشني اشلرگه كوچك يته چك فرصتكدر. بر
ساعت اوتمك، اختياركده اولغان فرصتك ضايع اولدي ديمكدر.
عالبوكه شول فرصت اچنده بر درلو فائدهلي اش اشلرگه اختيارك
واردر، حيوان اوز يزنك وقتني تلف ايتمز. ياسيدهرمك ايچون آشامق
وياخود خدمتيله انسانلرغه فائده ويرر، سيمرر ايسه ايتي ومايي
ايله ينه فائده كيتدر. آدم بالاسيده عمر و وقتني مخلوق اولديغي
شي حقنده صرف ايتمك تيوشليدر. فرصتني غنيهت بيلور ايسه
هر آدم وقتدن استفاده ايده بيلور.

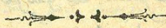
اگر بر آدم وقتنك شريف و عزيز بر شي ايدگني تقدير
ايدر ايسه امين اولكه اول آدم مريني مسعود و راحت اوله رق كچرر.
وقت نفقدر. آني ضايع ايتكانلارنك يالكلر بازارلرني ايلانوب
بوش قول قايتقانلادن فرق يوقدر. علمادن بر ذات « آلتوندن
ايكي ساعت غائب ايتدم هر بری آلتهمش آلهاسلي دقيقه گه تقسيم
اولنهمش شول ايكي ساعتني قايتارميش كيمسه گه خزينه لر او ویرلسه ده
آذر. فقط آنلرني كير و قايتارغه هيچ كيم نك انندن كلهمز » ديمشدر.

بر ساعت اچنده حکمانڭ حسابنه كوره دورت منڭ بالا طوغوب
اوچ منڭ آدم اولمكده در. بيبيل كبي كچوب طور مقده اولغان بوساعتلر
آراسنده نه قدر انسان طرشوب مشقت چيكمكده در.

كهي لري، يير آستنده فارانغولقده آغرخدمتلىر ايله مشغول
اولور. آنالار، قوچاقلرنده انسانيت خادمي اوله چق بالالار تربيه
قىلور آنالار، تشكيل ايتدىكى عائله سنڭ سعادت ومعيشتنى تامين
ايچون غيرت ايله كسب ايدر. اشته بر ساعتڭ قيمت واهميتى نه
قدر. بيوك اولدىغنى بيانغه شو سوزلر يتسه كركدىر.

وقت، قار صويى كبي آغوب طور مقده در. بر ساعت،
حياتهنڭ اوتوينى آڭلاب طورر. ايدگولك، حسن نيت اچنده
اوتمش ساعتلر انسانغه كيلهچكه مكافاة كوسترر: بوز وقلق،
ياوز نيت ايله خراب ايدلمش كونلر انساننى بدبخت، سفيل ايدر.
هر كون يڭى كون آچلمازدن اول كندوڭه بر مسلك بر
اشنى تعيين ايت، كچه چك ساعتلرنى نيچك اداره ايده چكگنى
فكر ايت. جهانڭ بو كونگى معهورلگى انسانيت، ومدنيتنڭ
بو قدر ترقيسى البته معرفت ايبالرينڭ بو ساعتلر اچنده بتمز
توكنمز غيرتلىرى سايه سنده در. ملتزنڭ جاهل، كوچسز سفالت
اچنده قالمه لرى بو عيزيز ساعتلرنى بوش بوشنه كچوردكلرندن
ويا خود زماندن خبرسز قالوب فائده سز شيلر ايله وقتلرينى هلاك
ايتدكلرندىر. اوشبونڭ ايچون بر دقيقه وقتنى اورنسز وفائده سز
يرگه صرف ايتمهك اسراف وعرامدر. هر افشام كون بويو كچيردگڭ
وقتلرنى محاكمه ايتملىدر. كونلك اشلرڭنڭ هر برينه بر وقت

تعیین ایدوب شو وقتلردن کچوکدرماینچه اشلرکنی بر نظام
تحتینه قویارغه اجتهاد ایتیلدر.

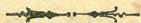
ادب

ادب. هر بر احوال وعادانده شرع وعقل قوشدیغی روشده
بولنمقدر. ادب، کمالات انسانیه ناک برنچیسندن صانالمقده در. ادبسر
کمهسه کرک عالم اولسون کمالات انسانیهغه واصل اوله آماز.
بدنمز، قوت آلمق ایچون ییمگه، اچمگه محتاج اولدیغی کبی
انسانک عقلیده ادبکه محتاجدر. ادبلی اولمغان عقل قورالسز بهادرغه
اوخشایدرکه هیچ بر وقت اش کوره آماز. بالعکس دشمانلرینه
مغلوب اولور. ادب زینتیه زینتلمگان آدم دشمانلرینی سويندر،
دوستلرینی محزون ایدر ادبسر بر آتازک بالاسی ادیب وفاضل
اولور ایسه آتاسینک عیب ونقصانلرینی اورتور. اگر بالا ادبسر
اولور ایسه آتاسی نه قدر شریف و بیوک اولسون آتاسینک
درجه وفضیلتنی محو ایدوب عائله آراسینه یهسزک و بهتسزک
ساچار. هر شی کوبایدکچه اوچوزلانور، ادب ایسه نه قدر
کوبایسه قیمت وبهالنور. سوزنک قیصقهسی ادب عقل وایماننی
نورلاندریچی وسلامتکنک سرمایه سیدر. بونی تحصیلنک چارهسی
ادبلی وتربیهلی فاضل آدملر ایله الفت وانسیت ایدوب تربیه
وادبدن یالانغاچ قالغانلرنک مجلسینه کرمکدن صافلانمقدر.

(ادبسزک) قانون اخلاقنک رد ایتدگی ناچار اشلر ویمان
سوزلرنی هیچ اویالماینچی اشلمک وسوبلمکدر

ادبسنلر، هيچ بر وقتده معذور دگلمر. همده بونلر هيئت اجتماعيه گه ايند گولك و خدمت ايتمز لر. بونلردن استنله چك بر ايند گولك وار ايسه اولده اچمزدن چيغوب كيتملر يدر. انسان؛ هر ا شده اعتدال جانبني رعايه قيلوب حاله طبيعينه سنده اولغان زينت ايله زينتلنمگه و هر كات سكاتنده تكلفي ونفسيينه آغر كيلورلك هر قيلانمشن يراق اولورغه تيوشدر.

دينا ايفاسنه مجبور اولديغمز بر طاقم رسم وادبلر واردركه بونلرني اوتهمك هر مؤمذك ايلك وظيفه سيدر. مثلا وجودمز پاك اولمق، تميز كيوملر كيمك، افران و ايبداش لرگه حرمت و رعايت، كوچكلرگه هر وقت لطف ايله اولمق، مؤمنلر بر ي ديكرينه معنوي قوند اش اولديغني بيلوب هر كم ايله قوند اشچه معامله ايتمك، بر بريله اوچراشديغي وقت صحت و عايفيتدن خبر صوراشمق، وعده گه خلافتق ايتهمك، بالغان سويلهمك، خسته اولغانلرنك زيارتينه كيتمك، امانتكه حيانت ايتهمك، نزاكت و تملي سوزلي، آچق يوزلي اولمق. برينك اذني، رخصتي اولديغي حاله ماليينه قول اوزانهمق، بيوكلرگه، آنا و آنا. استاذلرغه اطاعت ايتمك، الحاصل انسانلر فاشنده كيلوشسز كورنه چك هر دراو افعال و حركاتدن صاقلانوب گوزل فعللرگه عبادت ايتمك و هيچ كمسه ني رنجتممك، ملتنك قدر. و شرفني بيلوب جانندن آرتق سومك آداب دينيه نك مهملرندن اولوب بونلرغه كمال دقت ايله رعايه ده بولغانلر كمالاتكه ايرشورلر.

«جهالت» امراض نفسانيه دن بونچسیدر.

جهالت، علمنڭ كيروسى نادانلق ديمكدر. بونادانلق هر بوزوقلق ورذالتنڭ منشى وهر قبايجنڭ منبعى در. جناب حقنڭ قوللرينه قدرلو بولا گى عقل و علم اولديغى كى دنيا قايغولاريك ايك ياوزيده اهمقلق و جهالتدر. جهالت سوقورلغى كوز سوقورلغى كى يكل فرض اولنمسون. سوقور آدم يقلديغى وقت پچراقغه بويالسهده يكل قالقور ويكل تميزلنور. لکن جهالت سوقورلغى ايله خطاغه دوشوب بو يالغانلر بويله يكل قالقوب آز صو ايله تميزلنمزلر. افندمز عليه السلام: علم و فضلده كندوسندن اوستون آدملرگه دلىنى اوزاتقانلر همده سوزينڭ ضررلو اولديغنى دوشميهرك سويگانلر و فضل اثرى كورمشلردن يوز چويرگانلرنى جهالت ايله توصيف ايتمشدر. جاهل، هر نرسه نڭ طيش يوزينى كورر كوردگى قدر بيلورده تمام بيلدگنى دعوا ايدوب خطاسنى يوزينه اورغانلرغه جهل اسناد ايدر. عالم و عاقل كهمسه لر جاهل آدملرنڭ دوستلغنى بيك صاقلق ايله قبول ايدرلر. چونكه عالم كهمسه لر جهالت كوزلرنى پرده لب اشيانڭ كيروسنى كوستردگىنى گوزل آكلارلر. جاهلنڭ تدبير و ملاحظه سى كوبراك وقتده روحسز نفس الامرگه بخالفى اوله كلديگندن آنلر حقنده «جاهلار ديريلرنڭ اولوسى» دىنلمشدر. عقللى آدملرنڭ دشمانلغى جاهل كهمسه لرنڭ دوستلغندن خيرلودر. ضرر ويات دينيه دن باشقهده جهل عنر اولسهده امور دينيه و اعتقاديهده جهل مقبول دگلدر. علما و حكمانڭ جاهلردن مهنون و مجلسلرندن خوشلانمديلرلى محققدر. حتى حضرت على

«جاهلر اهل علمگه دشماندر» دیمش. جهالت، فکر بشر ایچون قارانغو بر کیچه وهر درلورذالتنک آناسیدر. بیلدکنی سو استعمال ایتمک وبلنمسی لازم اولغان شیلردن باشق سنی اوگرنمک جهالتدر. بر وقتلر عراق حکمدارلرندن بری علمادن برینه آچیغی کیلوب ایڭ بیوک جزا اولمق اوزره جاهل واحمقلردن بر یله حبس ایتمشدر.

جهل بسیط

بر خسته لقدر که مبتلا اولغان کهمسه بر نرسه نی بیلماز فقط بیلمدیکنی اعتراف ایدر،

بو ابتدا امرده مذموم دگل ایسه ده لکن جاهل قالمق بیک مذموم اشدر. بناء علیه بیلمدکنی اوگرنمگه جهد ایتمک لازم در.

«جهل مرکب» بر خسته لقدر که مبتلا اولغان کهمسه بر نرسه نی بیلمز و بیلمدکنی دخی بلمیوب بلهم دعوا منده اولور. جناب حقنک بر درلو عنایتی ایرشمزسه دواسی آغر بر خسته لقدر.

امراض نفسانیه دن ایکنچیسسی «غضب» در.

غضب، انسانلرغه دشمانلرنک تعرضندن صاقلانمق ایچون جناب حق طرفندن احسان بیورلمش بر قورتدر. بر کهمسه عقل و حکمت تدبیرینه ایباروب حلم لازم اولغان برده حلم، شده لازم اولغان برده شده کوسترر ایسه، غضب قوتندن استفاده ایتمش اولوب مهدوح صانالور. اگر حلم اورننده شده و شده اورننده غضب کوسترر ایسه الحاصل افراط طرفینه کیدلور ایسه قبیح صانالور.

غضب بر آفتدرکه اڭ لطيف وايڭ گوزل بر وجودنى
مجنون بر حالگه قويوب صاحبنى تمميز وادرا گدن چغاروب قان
اچوچى بر حيوان صورتينه كرتور. قانى غضب زماننده انسان
دوشنمك وسويلمك افتدارندان چيغوب يالگز باغرور چاغرور
كهمسهنى كورمز، قولقلرى ايشتمز اولور. توسى بتمش، يوزلرى
قزارمش، كوزلرى مدهش بر حالگه كروب نفس وصولوشندن هر در لو
جنائتنى اشترگه حاضر اولديغى آڭلاشيلور.

اول وقتلرده آنى بو حالدن، دين وقانون نصيحتلىرى هيچ بىرى
منع ايده آلاماز. اگر بو كهمسه شو وقتده كوزگيگه باقوب فصل
غريب ومدهش بر حالگه كرديگنى كورمش اولسه ايدى احتمال
مدت عمرنده دهابر دفعه غضب لنمازگه يميين ايدر ايدى.

بو كى غضبلر بر جنت ايله باشلاب اوكنچ وندامت ايله تمام
اولور غضب قبارديغى زمانده آنى تسكين ايجون در حال جناب حقتڭ
گناهلو بنده لر حقنده اولغان عفو و مرهمتنى تفكر و انتقامنڭ فنا بر
اش اولديغنى تذكر و نتيجه سينڭ قباعتنى ملاحظه ايتمليدر. غضب
عائله آراسنده طوغار ايسه درلو درلو راحتسزاسكلر ويولسزلقلرغه
سبب اولور. ايبداش و خدمتكارلرغه قاتيلق كوسترور آنلرغه
آچيلانهق آنلرنڭ كوڭل خوشلغنى كيدررگه سبب اولور كوچ
ور نجش ايله كوردكى اشده هيچ بر وقت خير و منفعت اولماز. انسانغه
سوه سوه اش اشلتگان طائلى تل، كولر يوزدر.

(۱) امام شافعی حضرتلری «قلچ و سونگو ایله حاصل اولمغان بیک کوب اشلریمشاقلق و ملامت ایله حاصل اولور، غضبنک ضرری صاحبنه قایتور» دیمشدر.

امراض نفسانیه دن دخی بری «حسد» در

حسد، بر آدمده اولغان نعمت و راحتدن حضورسز و قایغولی اولوب آندان اول نعمتلرنک زوالینی استمه مک دیمکدر.

حسد، طمع و قهسزلقدن همده نادانلقدن یعنی جمیع کورکام اشلرنک بر آدمده جمع اولنوب بتمگی محال ایدگنی بلاممکدن طوغار حسد اخلاق ذمیمه ناک ضرر اوسیدر. شیطانک سعادت ابدیه دن محرومیتنی حضرت آدمگه حسد و استکبارندن اولدی.

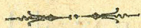
حسد هر کیمده بولنور ایسه ده در جهسی مختلف اولور. بعض آدمنک حسدی خیالندن کلوب کچر، بعضینک اچنده بر آز قالدقد نصره عقل و انصافینک غالب کلمکیله زائل اولور. بعضیلرنک ایسه نفسنده قرار تابوب کتد کچه آرتور. حقیقی حسده بودر.

بوزوق نفسلی آدملر هیچ مناسبت و آالش و یریش اولمغان کیمسه لرگه و ارغانچیه قدر حسد ایدوب آنلرده اولغان نعمتلرنک زوالنی استرلر. حسدنک ایگ فنا خلقدان اولمقینک سر و حکمتنی جناب حقه قارشو اعتراض اولدیغندندر. چونکه حاسدنک حسدی «یاربی سن بو نعمتلرنی ویره چک آدمنی بیلیمورسک بکا ویرلورگه

(۱) یراق بابالرینک برینه نسبت ایدلمش امام شافعی حضرتلرینک اسمی محمد بن ادریسدر. ۱۵۰ نچی هجریه ده غزده طوغدیغی درستکه چغارلمشدر: وفاتی ۲۰۶ نچی هجریه ده مصرده در. علم فقه کبی چیکسز بر علملکنک اساسنی قوروچیلرنک بریدر.

تيوش بن اهلرك ايدم « ديهكدر . جناب حق بونك چزاسنى
آرتدردمق ايچون حسد قيلنمش آدمنى نعمت وراحت اچنده غرق
ايدوب حاسدنك راحتسزلكنى آرتدردر ،

حكمدان برى «صاق اول حاسدنك اوستينه بلا استمه اول
بدبخت بلاسنى تابمشدردر . چونكه محسودگه شادلىق ايرشيدگنده
حاسدنك فايغو وحسرتى آرتور» ديمشدر . اوشانداق آراسطوغه
(۱) حاسد نيچون هر وقت فايغولى ديدكلرندە «بيچاره نك يوگى
اغردر ، بتون شاد آدملرنك فايغوسنى صرتندە طاشيدر» ديمش .
عرب شاعرلردن برى «اى محسود ذات! سن همان حاسدنك حسدينه
صبر ايله ، چونكه صبر آنك قاتليدر» ديمش . جناب حق دخى حسد
قيلغوچيلارنك شرندين استعاذه ايله امر ايتمشدردر . حسد؛ غيبت ،
بهتان ، سوءظن كى قانون اخلاقنك رد ايتدگى قبايحى طوغدردر .
اگر بر آدمدن درجه ومالينك زوالنى آرزو ايتميهرك
كندوسينك دخى آنك كى درجه ودولتلكرگه ايرشونى تلاسە بوگا
«غبطه» اسمى و برلور : غبطه ايسه مذموم دگل بلكه ممدوح بر صفتدردر .
يغشى وگوزل اشلردن اورنهك واولگو آلمق هر كهگه
تيوشلى بر اشدر : افندمز عليه السلام «موعمن غبطه قيلور منافق
ايسه حسد قيلور» ديه برينى ديگرندن ايرمشدردر .

(۱) آراسطو؛ يونان حكماستدان اولوب علم وحكمتنى افلاطوندان آلمشدر .
رياضيات وطبيعاتدن بيك چوق شيلرنى توضيح قيلديغندن همده منطق علمنى
توزدگى ايچون « معلم اول » لقبى آلمشدر . صوكتدن كيماش حكيملر بونك
اثرلردن بيك چوق استفاده ايتمشلردر .

امراض نفسانيه دن دخى برى جىانت در

جىانت: قورقارلىق ديمكدر . قورقارلىق آدم وهم و خيالينىڭ اسيرى اولوب هر شيدىن حتى كندو كولتكه سىند قورقارلىقى ايچون جمعيت اچنده فائدهسى كوتلهچك هر انسانلردن سانالماز . جىانت: انسانلارنىڭ دنيا مصلحتلىرىنه ضرر كيتروب مالىنه ظالملارنىڭ كوزى توشويىنه سبب اولور . قورقارلىق آدملارنىڭ سوز و وعده سىنه هيچده اعتماد ايدىر و آنلر ايله برابر يولغه چىقىمق همده صبر و ثبات لازم اولغان يىلرده بولمىق جائز اولماز .

قورقارلىق طبيعى مو ؟ يوقىسه عادتدن كلور مو ؟ ديولاسه بىز طبيعتنىڭ مدخلى اولسه ده اصل سببى الفت و عادتدر ديورمز .

چونكه هر وقت قرلرده يوروب دشمانلارينه قارشو صوغوش اچقان بدويىلارنىڭ كچوك و بيوكلرى حتى قىادىنلرى قورقونىڭ نه ايدگنى بلمىزلر . بالعكس شهرلرده طوغوب اوسكانلارنىڭ كوسى بولمىلرندىن طشقە چىقمازلر . ديمك كه انساننىڭ جسارت و ياجىانتى اولا آتا و آنا تربيه سىندن ، ايكنچىسىده الفت ايتدىگى كىسه لارنىڭ حاللىرى تاثيرىندن كلور . قورقارلىق بىر آدمنىڭ جسارت كىسب ايتمىكى ممكن دىگىلردىه آلمايىز . بول يورگانلر ، هر وقت يوركللى ، جسور آدملر ايله الفت ايتكىلر نجر به سايه سىنده آقرىلىق ايله جسارت كىسب ايتمىكلىرى ممكن در .

لطيفه يوزىدىن سويلرلر كه : بىر آدم غايت يوركسىز قورقارلىق اولوب كىچىللىرى اورامغه چىقماز ايمىش . كورشولرىدىن بىرى بىر كون « برادر كىچىلردىه اورامغه سىنده چىق نيچون قورقارلىقنىڭ ؟ اگر

قارشوگده بر بر قارالتی کورر ایسهك اوستینه طوغرو وار، سن
نیچك قورقور ایسهك اولده شوپله قورقاقق، سنك یورکلی ایدكگی
کوردکن سنکره هیج شبه یوق قاچوب کیدر» دیه بو آدمنی
یورکلندر مک استمش.

بو آدمده بر آز فکر ایتدکن صکره یوق، یوق برادر! بو
اش اولماز. چونکه بو نصیحتنی اول آدمده اشمس اولوب، اولده
بنم اوزریمه طوغرو کلسه بن نه قیلرمن؟ دیوب جواب ویرمش.

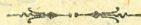
امراض نفسانیه دن دخی «تنبللك» در

تنبللك: ممکن اوله طور وب اشدن کوچدن چيگلوب او طور مق
وهر شده آغر آغر حرکت ایتمك ديمكدر،

تنبللك، علم اخلاق وهر ادیان قاشنده مذموم در. هر ضرر
وهر درلوز یا نلر تنبللكدن حاصل اولور. تنبللك فقیر و مسکینلگه
سببدر. (بطالت) تيك یاتمق نه صورتده اولسه اولسون مذموم در.
افندهز علیه السلام امتنی تعلیم ایچون بر دقیقه بوش اش سز
طور میوب هر وقت تنبللكدن صغور ایدی. زمان سعادتده رسول
الله حضورینه بر جماعت کورشمگه کرمشلر ایدی، بونلر
اچلرندن بر ایداشلرینی کوستروب «یا رسول الله بو ذات
یرمزه زهد و تقوالقی ایله معروفدر هر برمز بوکا اطاعت قیلمقده مز.
حضورنگزغه کیلد کمزده یوللرده نماز و نیازدن باشقه شده اولمادی،
دیهرک مدح ایتدیلر. جناب حضرت رسول کندوسینه مخصوص
بر نزاکت ایله» آکا یوللرده کیم خدمت ایتدی و حاجتنی قایسگز
اوتهدی» دیوب صورادیغنده آنلر «یا رسول الله بز اشلدك حاجتنی

بز كوردك» ديديلر. رسول اكرم حضرتلرى اويله ايسه سز بو. آدمنى مدح ايتمه كز بلكه اشل كسز ويا القاولق ايله ذم ايتد كز « ديدى عقللى آدم تنبللكنى اختيار ايتمز حتى تنبل آدملر ايله السفت وانسيت ايتمكدن صاقلانور.

انسان، صاغ و سلامت اولد قچه بر اش ايله مشغول اولملى، يعنى علم و معرفت تحصيلى، صنايع و تجارت كسى ابناء جنسنه فائدهلى شيلردن برينى اختيار ايدوب آنكله مشغول اولمليدر. بونلردن بريله مشغول اولمغانلر صوك كونلر ينى فقيرلك، مسكينلك رذالت ايله كچر لر. تنبللر معذور. دگلر در. چونكه تنبللكنى آقرون آقرون بتورمك ممكندر. بونك چارهسى: بيوك آدملرنك ترجمهء حاللرينى او قوب آنلرنك همت و غيرت لرينى كورمليده آنلر كى اولق آرزو سينه كروب چالشمقنى اختيار ايتملى در.

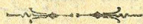

امراض نفسانيه دن دخى « كبر » در

كبر، كندومزنى هنر و صنعتده، علم و شرافتده باشقه لردن اوستون فرض ايدوب باشقه لرنى خور و توبان كورمكدر. يال كز كندوسنى بيوك كورمك تكبر اولورغه كافى دگلدر. چونكه بر كمسه كندوسنى بيوك كورمكيه برابر باشقه لرينى دها بيوك و يا خود مساوى كورر ايسه متكبر اولماز. تكبرلك ايچون آدم كندوسينه بر مرتبه و باشقه سى ايچون دخى بر مرتبه اثبات ايتمك، بعده كندى مرتبه سىنى ديگرينك مرتبه سندن اوستون كورمك ايله بولادر.

کبر و عظمتغه سبب : علم ، نسب ، جمال ، مال ، کبی بر نیچه
 شینی صانامشیر ایسه ده عقلی آدم بونلرنک هیج بر یله کوتارلماز .
 انسان ، ابتدا ، یارادلشینی و بر آزدن اولوب چسدرلی
 فورتلرغه رزق اوله چغینی و هر اشد عجز و نقصانن و هر امورده
 ابناء جنسنه محتاج اولوب طوردیغنی خاطرگه توشورملی . افندمز
 علیه السلام « کوکلنده ذره قدر تکبرلک اولغانلر جنتکه کرماز » دیمشدر .
 عجب ایله کبر بر برینه یقین صفتلر ایسه ده آرالرنده بر آز
 آیرما واردر . مثلاً بر آدم یالکز باشینه عجبلمکی ممکن ایسه ده
 تکبرلک ایتمکی ممکن دگلدر . یعنی کبر ایچون تکبرلک ایدوچی
 و ایدلمش کسه لر کیرک اولور . انساننک عجبلمکی کوبرک وقت
 مداهنلرنک مبالغه لی مدح لرندن و اورنسر تعظیم و تکریم لرندن کلدیگی
 نجر به ایله بلنمشدر . انساننک مدح و تعظیمنی یاراتمقی طبیعی بر
 اش ایسه ده آگامغورر اوله رق عجبلمک عاقل اش دگلدر . عقلی
 آدم کندو درجه و مرتبه سینی گوزل آکلار . حقتنه سویلنمش
 سوزلرنی تدقیق ایدوب تیوشنچه حرکت ایدر .

حسد و کینه کبی بوزوق خلقلر کبر و غروردن طوغار . کبرلی
 آدم دنیا ده کندوسندن باشقه سنی کورمیه رک مخالفت ایتکان آدملرگه
 آچیغلانوب نهایت اچنده آنلر ایچون دوشمانلق صاقلار . همه
 انتقام (اوچ) آلمق ، ایچون فرصتنی کوزه در ،

امراض نفسانیه دن دخی « طمع » در

طمع ؛ بر نرسه نی شدت ایله طلب و امید ایتمک دیمکدر .
 حرص و طمع علم و معرفت تحصیل یولنده اولسه مهروح اولوب ااگر

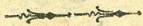
مجرد نفسنك لذتى ايچون اولور ايسه مدمومدر. طمع و حرص
آدملرگه بيك كوب فناالقر طوغدر. هر يص آدم دائئا حيوانيت جهتینه
خدمت ايدوب كيچه وكونوز دوشنديگى شى لذت حيوانيه سى اولور
امام حضرت على^(۱) «طمع منگولك قوللقدر» ديهش. چونكه
بوگا مبتلى اولغانلرنك خلقغه اختياجى كويابوب هر زمان اسير
بر هالده ياشارلر. بو ايسه هر طوغمش انسانغه اسارتدن باشقه
بر شى دگلدر. طمعكار، طمع و حرص سببلى بساى اولور ظن
اولنمسون اول بيچاره فقر و ضرورت قورقوسندن هر وقت فقيردر.
طمع، و حرص آدمنى آلىش و يرشندهر درلو معامله سنده
حيله و يالغانغه اوسترر. طمعكار آدم سكسان توقسان ياشلك اولوب
قول و آياقلىرى قالتراديغى هالده هنوز يعمق بالگنر قزانمق ايچون
چالشور. ملت يولنده و برونى دوشنهر، صورالديغى تقديرده
بتون وجودينى دهشت وفايغو استلا ايدوب درلو درلو حيله لر،
بهانه لر تابار. نهايت بر كون اهل يتشوب ياقالار. سوكلو مال
ودولتى وارثلر اراسنده تقسيم ايدلوب بتون اجتهاد مشقتلىرى
شهره سز قالور. الله قاشنده قورقنچلى حسابلىرى بونك اوستنه يوكلانور.
دنيا تركلكمزنك كوندن كون بوزويلوب آچ، يالانغاچلرنك
يلدن ييل كويابوي، اوستى اوستنه رذالت و سفالت آرتوب بتون
دنيا ظلم اچنده قالوى البتة حرص و طمع بلاسيذر.

(۱) حضرت على رول الله نك عمى ابوطالب نك اوغليدر، اصحاب نك ايك ذكى،
ايك عالم و حكيم لرندر رسول الله ص ۳۲ ياش كچوك اولوب صبى وقتنده اسلاميتنى
قبول ايتدى. رسول الله نك قزى حضرت فاطمه نى نكاحلدى عثمان رضى عنه نك وفاتى
صونكره هجرت نك ۳۲ نچى سنه سنده خليفه اولوب بيش سنه طور طور مزده ظلم اقتل اولدى.

امراض نفسانیہ دن دخی «خیلہ» در

خیلہ آلدماق نیتیلہ اشلنگان اش ویا سویلنگان سوزدر .
 خیلہده اساسا ضرر قصدا ولدیغندن مذمودر . بر مجبوریت اولمیوبده
 محض کندینه فائده ایتمک ایچون اولدیغی حالده خیلہ، ظلم اولوب
 فاعلی دنیا و آخرتده مسؤولدر . بیلان کبی ظاهرا گوزل توسده
 ورنوب یرلرگه قدر باشلرینی ایگان آدملرنک طوزاقلرینه طوتلمق
 بیوک خطا در . بونک کبی خطالردن صافلانمق درایت وتجربه ایله
 میسر اوله چقدر . علم و بیلمگی صاحبلرینه چولمنکک قریق ویا
 بتون ایدکنی بیلمک ایچون یکلگنه بر چیرتمک کافیدر . تمثیلات
 یوزندن سویلرلرکه: بر وقت آچ بر تولکی طاوقلر طوردیغی
 اویاغه کیلوب قپوسندن نازک بر طاوش ایله قپونی آچکز
 دیور، اتچ، سزکیمسز دیوسوال ایدوب تولکی «بن یقینداغی
 کورشیلرگزدن بری، بوکون سزنگ خانماردن بریننگ خسته
 اولدیغنی ایشتدمده حال بیلور ایچون کلدیم، جو ابینی ویرر . اتچ
 «الحمد لله جمله مز صحت وعافیتده مز بوتشر یفنکزدن ممنون
 اولدق اچکه کر میوب کیری کیتسه نکز بز بیگراک ممنون اوله چقمز»
 دیه تولکینی امیدسز ایلر اتچنگ بو عاقلانه جوابی شبه یوقکه
 اولابوکبی واقعهنی باشندن تجربه ایتدکی نصکره حاصل اولمشدر .

امراض نفسانیہ دن دخی «ریا» در

ریا؛ کشیگه کوسترو، اظهار قیلوقصد یله بر اشنی اشله کدر .
 بو حالده ربا اخلاصنگ کیروسی دیمکدر . مثلا صوفی وتقوی

دیسونلر ایچون چالما و چاپانلرغه بورنمک، عالم وفاضل دیسونلر
دیه وعظ ونصیحتلر ویرمک کشی کوره چک اورنلرده نفل نمازلر
اوقمق همهسی ریادن در. ریا غایت قبیح برصفتدر .

ریالی آدم یوزینه فویدیغی ماسکه سنی مقصدینه ایرشکانچی
یوزینه طوتوب آندان صوڭ چغاروب آتار. ریالی آدملرده
حدیت «چنلق» برشیگه اخلاص باغلامق اولماز. بو هنرلر یله نادان
احمقلرنی آلداب هر درلو مقصدلرینه ایرشورلر ایسه ده حقیقتنی
کوررگه و بیلورگه اجتهاد ایدوچیلر بونلرنڭ یالغان حرکتلرینه
آلدانمزلر. ریالی آدملر عادی گنه اشلرگه استغفار اوقوچان
اولسه لرده اولاقده ایکان بیک بیوک گناه و قباحتلکلرنی سوه
سوه اشلیمکدن چیرکنمزلر.

بو کبیلر حقنده عرب شاعرلردن بری: قباحت و آنڭ
فورقنچلرینی یاد ایدوب کموش صاوت ایله صو اچمکنی مکروه
کورگان کشیلرگه عجبکه قلام حالبوکه طوغری کلدکده بونلر
کوشنی صویرینه اچمکده لردر مآلنده: عجبت من شیخ و من زهد
تذکر النار واهو الها. یکره ان یشسرب من فضة. ویشرب
الفضة ان نالها. شعرینی سویلمشدر. ریالی آدملرنڭ دوستلغنه
طایانوب اش اشلگانلر برنچی آدمده یول شاشروب قارانغولوقده
خیران قالوب قالورلر. کیوم وصالوملر ایله تقوا کورنوب اچارى
هر درلو بوزوق فکرلر یاوز نیتلر ایله طولو آدملر زمانمزده بیک
کوب اولدیغندن بو کبیلر نی آدملر صر هسینه قویمقدن صافلانمیلدر.
درست باشقلرنی یاراتورغه تیوشدر. لکن بونڭ ایچون ریا
یولینی توتمایوب صافی قلبلی اولمی. معناسز اورنلرده ویالغش

فکر لر گه موافقت ایدوب (ای) دیوب او طور هق ریادر . انسانلرنک
 فکر لرینه موافقت ایتمک ایچون بیوک بر او اچا اولازم در . باشقه لرنک
 فکر ومشر بلرینی عقل و شرع گه اولچاب آ کا کوره حکم یورته
 بیلمک قوتنه مالک اولورغه اجتهاد ایتملی . انسانلر عموما دیورلک
 کندو کیمچیلک لرنی کورمد کلرندن باشقه لرنک ریا ومد اهنه سنی
 قبول قیلورغه حاضر طورر . بناء علیه باشقه لرنک ریا ومد اهنه سینه
 قاپنمقدن صافلانورغه تیوش .

امراض نفسانیه دن دخی «ظلم» در

جناب حق آدملرنی حقوتده مساوی ایدوب خلق ایتمشدر .
 اشته بر آدمک جناب حق طرفندن تعیین قیلنغان حقینه تجاوز
 قیلهق ظلم در بر کیمسه ظلمنک فنا لغنی آ کلامق ایچون بونک باشقه لر
 جانبندن کندوسینه قیلناچغنی فرض ایتمسون اولوقت نه در جهده
 قبیح برشی ایدگی معلوم اولور . مظلومنک آهی اونکون قیلچلر کورمد
 گی اشنی کورر . مظلومنک دعاسی ایله جناب حق بیننده یالکیز بر
 پرده اولدیغنی بیلگانلر بو کبی قباحته ارتکابدن صافلانورلر .
 ظلم ، بتون فکرنک حرکاتنه سد چیکوب ملتلرنی جانسنز قویار
 تار یخلرده یالکیز اسملری قالمش ملتلرنک معووانقراضینه سبب
 باش آدملرنک اها لیکه و اها لینک کو چلیسی کوچسزینه ظم ایند کلرنندن
 ایدگی معلوم در .

قرآن کریمده دخی «جناب حق ظالملرنی قورتارماز»
 دینلمشدر . شرع وعقل فاشنده ممنوع و ضررلی شیلرنی استعمال
 ایتمک انساننک کندوسینه قارشو بر ظلم در .

امراض نفسانیہ دن دخی «تجهیل» در.

تجهیل، بر کسمه گه نادانلق اسناد ایتمک و آنک سایه سنده کندو فضل و کمالتنی اورطاغه قویهق یعنی «سن بلمیساک بن بیلهم» دیمکدر. بوکا عادت ایتکانار ایکی درلو قباحتنی اشلمش اولور لر. برنجیسی نادانلق اسناد ایتدگی آدمنی اویالتور. ایکنچسیده کندو علم و فضلنی کشیلر گه بیلدروب تکبرلك ایدر. عقل و فطانت صامبی بر آدم بونلرنی قبول ایتمز. یعنی بر کشی طرفندن سویلنگان سوز یا لغش اولوب حقیقت حالگه موافقه اولمسون سویلگان آدمنک یوزینه بهروب آنی تکذیب و تجهیل ایتمز.

بنم بیلد کمه کوره شوپله اولور غه کیرک احتمال سزنیک خاطر نگرندن چقه شدر دیه رک یومش افلق و نزا کت ایله تصحیح ایدر. بویله گوزل و مناسب افاده لر ایله حقیقتنی بیان ایتمک ممکن ایکان اول آدمنی اویالتیق و مضطرب ایتمکده نه حضور ونه معنی وار؟ هر کیمگه «سن بیلیمساک» دیمگه او گرانمش آدمار یوقار و دهغی قباحت اشلرنی ارتکابدن باشقه نیچه فائده لی شیسلرنی بیلودن محروم قالور لر. چونکه بو عالمده آزمون کوبه و معلومات آلمق هر کیمدن ایشتیمکله اولور. حتی فضلادن بر ذائقه «سن بوقدر علوم و فنوننی نیچک تحصیل ایتدک» دیوب سوال ایتد کلرنده «وقت ضایع ایتیمیوب اوقومق و او گرنمک، جاهل و کچوک هر آدمنک سوزلرینی دکلاب موازنه و تدقیق ایتمکله قراندیم» جوابنی ویرمشدر. کشینی اویالتو

خورلاندر و فکریله سوزده آشقغان کهمسه لرنڭ کندو خطالری
ظاهر اولوب محبوب قالدیغی تجربه ایله بیلنمشدیر.

امراض نفسانیه دن دخی «تحقیر» در.

تحقیر، بر کهمسه نڭ قدر و اعتبارینی توشورلک روشده معامله
قیلمق دیمکدر. تحقیر، کوبرک وقتده بیوک وقتلیلر طرفندن ضعیف
کو کلملی لرگه ایتلور. و آچدیغی یاراسیده بیک کوچلک ایله توزه لور.
تحقیر ایدلگان آدم انتقام آلمق ایچون فرصت ایزلاب تدبیر
قوردیغنی ده یخشی آکلارغه تیوش. بایلمق و هنرگه مغرور اولورق
هر کهمگه حقارت کوزیله قاراغان آدملر صوڭ کونلرنده کندولری
خور و مسخره اولوب قالورلر.

تحقیر، سوز و اش ایله اولدیغی کبی یازو و اشارت ایله ده
اولور. هر وقت آدملرنی مسخره و تحقیر ایتمکده اولغان نزا کتسزلر
ذوق ولدتنڭ نه ایدکنی بیلمگان جاهللرنی خوشلاندررغه یارار
ایسه لرده، ادب و تربیه صاحبلیری قاشنده مقبول اولمازلر. استهزا،
تحقیر یولیله یازلمش اثر و مقاله لرنڭ اهل ادب و تربیه قاشنده
اعتباری یوق اولوب بو کبی یازولر محررلرنڭ نه اخلاقده
ایدکنی کوستروب طور مقده اولغان تیر مومیتره لریدر.

لسان .

لسان، وجود مزنڭ اجزاسندن بر کچوک کیمسه ک اولوب انساننڭ
شرافت و امتیازنی حاصل ایتکان نطق و ایما آنڭ ایله حاصل اولور.

لساننڭ ايكى طرفى واردر. مجروح قلوبلارنى تەگ زورگە ايڭ
 عزيز دوستلار قازانماغە وبدبخت حياتلارنڭ ايڭ قارانغوسااعتلار ينى
 تنوير ايتمگە سبب اولغان شى، لسان اولديغى كىبى بتون مەلىكتلارنى
 خراب ايدوب بگلر چە آدملرنڭ تلفاتينه و دنيانڭ آلت و اوست
 اولمقينه سبب اولغان شيدە لساندر. عقل صاحبلرى انساننڭ
 اچندە اولغان فكر و نيتنى سويلدىكى سوزلرنىڭ آڭلاب صاحبنڭ
 نە درجەدە ايدىكنى بيلورلر، چونكە لسان عقل و فكرنڭ ترجمانى
 علم و فضلنڭ بياندر، انساننڭ سويلدىكى سوزى، اشلىدىكى اشينه
 موافق اولملى. سوزى اشينه موافق اولمىوب هر وقت كلامينڭ
 يوزىنى گوزل عبارتلر ايل، زينتلەش آدملر بال جىماينچە قورتلر
 آراسندە بزلاب يورمكدە اولغان بىر طاقم سوزى قورتلرغە اوخشاب
 باش آغرمقيندىن باشقە شىگە يارامزلار. كوب سوز فوئەءادرا كيه نڭ
 ضعيفل كينه دلالت ايدر: حكما، «ديلىنى طوتمىغان كىشى آره صرە قولنى
 يوزينه طوتار. و هر شىگە دىلىنى اوز اتقان كىشى قدر و شرافتينيڭ شول
 نسبتدە آزالديغىنى كورر» ديهشلردر. كوب سوز ايلك بىر هنر
 اولسە آز سوز و سكوت آندىن خىرليدر.

امام غز الى سوزنى دورتكە تقسيم ايدوب: بىر قىسمى محض
 ضرر دىكرى محض فائده، اوچنچىسى فائده سيدة ضرر يده اولماز.
 دور تنچىسى ضرر هم فائدهسى اولور. محض ضرر اولغاندىن سكوت
 تيوش همده ضرر و فائدهسى اولوبده ضرر طرفىنى قابىلارلق فائدهسى
 معلوم اولسە ينه سكوت آرتق، ضرر و فائده سيدة اولمىغانى ايله
 شغالمىنو، ينه عقليللر اشى اولمىدىغىدىن عين حسرتدر. ايمدى دور تنچى قىسىم

قالديکه اولده محض فائده لی اولدیغیدر . بونیده غایت دقت ایله سویلرگه قیوشدر ، اوشبونک ایچون سکوت ایتکان سلامت اولور دیمشدر « دیدی . سوز سویلر ایکان هر کیمسه نیک عقل وذهنی یتدگی قدر سویلمک همده آچق هر کیم آکلارلق روشده اورتاچه طاوش ایله سویلاب مجلسده سویلکانلرنک بتوردکنی کتوب طورمق همده سویلندکی سوزگه التفات ایدوب دکلامق آداب نکلمدندر .

آفات لسان .

لساننک بر قاج آفتلری واردرکه آنلرنیده بر م بر م بیان ایده بک . کذب ، واقعغه مطابق اولمیوب درستنک خلافی اولغان سوزنی سویلمک دیمکدر . کذب کیرک یمینده و کیرک باشقه خصوصده اولسون قبیح وفواحشدن صانالمقدهدر ، حدیث شریفده : دین قرنداشکه نه قدر بیوک هیانتدرکه سن آکا بر شیدن خبر ویردیکنک حالده اول سنی صادق بیلهرک اوشانور حالبوکه سن یالغان سویلرسنک همده دیگر بر حدیثده (کذب رزقنی کیمتور) دینلمشدر . کذبنک یچارلغنی کوستروب قرآن کریمده « کذبنی ایمانی اولمغانلر سویلرلر » دینلمشدر : ایکنک چوک شیلرده بیله انساننک اور اختیاری ایله یالغان سویلمکی حقیقتنی تحقیر همده وقارو حیثیتنی تنزیل اولدیغندن هیچ بر وقتده یالغان سویلمک درست دگلدر . انسانده نطق حقیقتنی سویلمگه مخصوص بر قوت اولوب دائما یالغاندن صافلانمق دینا مقدس بر وظیفهدر . کذب بر بیوک کناهدرکه بونی عادت ایتکانلر ایکنچلیمرنی آلامقدن

لذت آلورلر . فقط جناب حق فاشنده بيوك جزالرغه دوچار اولورلر .
يالغانچي آدملرنگ كوبسي كونچي اولوب انسانني يا گلش يوللرغه
سوق ايدرلر . بناء عليه آنلرغه بر اش خصوصنده مشورت و رفاقت
ايتمك و آنلرنگ صدق و استقامت دعوا ايتولر بنه امنيت جائز
دگلدلر . كذب ، توبنده قبيح و مردود بر شي اولوب مرتكبي اعتبار سز
و صانسز قالور ايسه ده بر مظلومنگ تلفدن قوتولمسي و يابر مقصود
هر بي و يا خود ايكي آدم بينني اصلاح ايچون « صدق ايله باشقارمق
ممکن اولمديغي تقديرده » مباح اولور .
حتي افندمز عليه السلام « ايكي كشي آراسني اصلاح ايتمش
آدم يالغانچي دگلدلر » ديمشدر .

همده « اچنده مصلحتلر اولغان يالغان ، فتنه ني مشتمل طوغري
سوز دن يخشيدلر » سوزي بو مقامده سويلنمشدر .

ايكنچيسي « ناملق » .

ناملق ، برينگ بر كمسه حقنده عيب و كيمچيلگنه دائر سويلدكي
سوزلريني كيدوب فلان سنك حقه شويله و بويله سويلدي ديرهك
اول كمسه گه سويلمك و يا خود بر طريق ايله بلدر مكدلر .
بويله بر عيب و خطا كوردكي و يا اشتدكي وقت هيچ كمگه نقل و فاش
ايتميوب اونو تمق تيوشدر .

بو ناملقني ذره قدر ايمان و انسانيتي اولغان آدملر قبول
ايتمزلر . كندوسينه نقل اولنغان آدمگه لايق شولدر كه اشتدكي
سوزني در حال تصديق ايتمكدن صافلانمقدلر . زير اناملر فاسقار

اولوب آنلرنڭ شهادتلىرى مقبول دكلدر . آنلر بو كىمى سوزلرنى
عداوت وحسدلرندن اويدروب سويلدكلرى تجر به ايله بيلنمىشدر .
افندمز عليه السلام بر كون اصحاب كرامگه « اى امتم سزگه
ياوز آدملردن خبر ويره يه مو ؟ » ديدكنه قارشو اصحاب « پارسول الله
خبر وير » ديديلر . رسول آكرم ده « آدملر نڭ ياوزى نيمه يولنده
يوروب آدملر آره سنى افساد ودوستلرنڭ عيبلر ينى اظهار ايدنلر »
ديدى . افندمز عليه السلام نيمه نڭ قلبكه اولغان سوء تاثير ينى
آڭلاتوب « اصحابم دن برى ايكنچيسنڭ سوزنى بڭا ايرشدر ماسون
زيرابن سزگه صدر م سلامت ، قلبم راحت اولديغم حالده اوچرامقنى
سوه م » ديمشدر .

حكماندن برى « مال واشيا اوغريلرندن بيگراك آدملر آراسنده
دوستلق ، الفت ، محبت سرقت ايتدكى آدملردن صافلانورغه تيوشد »
ديدى . چينلر خسته آدملرنڭ جراحاتلرينه قونوب آنى باشقه صحيح
آدملرگه آشاب پچراتدقلىرى كىمى قلبى سقيم ، طبيعتلىرى اشه كى
نهاملر دخى آدمنڭ ايندگولكلر ينى كورمىوب فنالرينى آلورلرده
ساچوب يورورلر .

ناملق ايله مشهور آدملرگه الفت ايتمكدن صافلانمق لازمدر .
زيرا آنلر كشىلرنى سڭا سويلدكلرى كىمى سنيدى باشقه ارغه سويلب
آرغه دوشمانلق سالورلر .

افندمز عليه السلام زماننده سوزيورتو ايله مشهوره ادبىز
امجهيل اسمنده كى خاتوننى تحقير مقامنده « خرماندن ايشكان باغ ايله
مويىنيدى او طون آسديغى كىمى آدملر آراسنده اولغان الفت ومجبتنى

ياغوب بتورمك ايچون سوز تو ياب برندن ديكرينه بوشاتمقده در «
معناسنى، مشعر «وامراته عمالة الحطب في جيدها هبل من مسد» ديه
قرآن كريم ده سويلمشدر.

اوچنچيسى «غيبت» .

غيبت، بر كمسه نك غيب وقصورينى آرتنده ذكر ايتمك
ديمكدر. هر برسو نيتنى آكلاتهش اشارتار، اورنينه كوره غيبته كور.
غيبتنى سويلمك حرام اولديغى كى طكلامقده حرامدر. اوشبونك ايچون
بر ضرر خوڤى اولمديغى حالدده غيبت سوز لا گوچينى آچق بر
حالدده اكر ضرر خوڤى وار ايسه راضى توگل ايدكنى آكلاتورغه
تيوشدر.

گناه اشنى آدم هيچ اولمزه بر نفس لذتى ايچون قيلور
حالبوكه بو غيبتدن هيچ بر لذت مأمول دگلدر. بالعكس غيبت
صاحبى كيله چك ايچون كندو باشينه بلا حاضرلمكده در. چونكه غيبت
قيلنمش آدم نك قولاغينه ايرشدكى وقت بر انكسار قلب حاصل
اولوب انتقام آلمغه فرصتنى كوزه در.

غيبتكه افترا بهتان يالغان، كى بر نيچه حرام اشلر قاتشور.
چونكه بونلر اولمديقه سوز كيلشلى وياغملى چيقماز.
غيبت آدم حقى اولديغندن سويلدىكى آدم توبه ايتسه در
غيبت ايدلدىكى آدم كچمديكى حالدده جناب حق عفو ايتمز.
اوشبونك ايچون افندمز عليه السلام «غيبتدن صافلا كز غيبت
زندان دخى فنادر» ديمشدر.

باشقه هر درلو گناهلر دن توبه ايتمش آدملر كور لهسكده ايسه لر ده كذب و غيبت كيبيلر گه عادت ايتمش آدملر سوزلر نده آندن باشقه لذت و حضور تابد قلر ندين طيولا آلمازلر. جناب حق قرآن كر يمده غيبتنى ذم مقامنده انسان اولديغى مالدنه نيچك قرداشكنك ايتنى يمكه قدر تگدن كلور ؟ البته كلمز در) مالدنه صوك در جه ده شدتلى سوز سويلمشدر. غيبتكه باعث شيلر بيك چوق ايسه ده بزنك آرامز ده هر كون بلا سنى كور ب طرف مقده اولغان غيبتلر حسدن ناشيدر. برينك در جه و منصبه بنوب آدملر آراسنده معتبر اولويندن كونچييك ايدوب اول كمسه نى آدملر آراسنده مكروه كورنمش بر صفت اوزرينه سويلب در جه و اعتبارينى دوشور مك استر. حتى ايك عادى شيلر گه قدر دين اسمندن صو قدر وب «فلان آدم بويله يورى و بويله كيوم كيه در بو ايسه در ست دگل» ديه يالغانلر مكدن چير كنهز.

دورتنچيسى «مداهنه» .

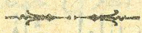
مداهنه، محبت و اخلاص كورستوب برينى يالغاندن يوزينه قارشو مدح ايتمكدر. بوكبى مافتا و چيلر بال قورطلر ينه بگزر لر چونكه قورتلر نك آغزلر نده بال، قوير قارنده زهر بولنور. عادى مداهنلر نك مداهنه لرى بيك آچق معلوم ايسه ده ماهر «اوستاد» مداهنلر وقت و اورنينه كوره اشد كلر ندين بوكيبيلر بر قاچ كونلر تجر به ايله معلوم اولور لر. مداهنلر نك يالغان و صغوق سوزلر ينه اوشانوب طور مق احمق لى علامتيدر.

بیشنچیسى « افترا » .

افترا، بهتان بر کمسه گه یالغاندن بر غیب اسناد ایتمک دیمکدر ناموس صاحبی آدمگه افترادن آغر برشی اولماز .

چونکه انسانلر آراسنده بر آدمنگ قزانمش اولدیغی قدر واعتباری اول آدمنگ حیاتی دیمکدر . ناموسلی بر آدم حقنده افترا ایتمک اول آدمنگ حیاتینه سوء قصد ایله برابردر .

افترا، غالباً آدملر آراسنده بیوک درجه لر، قدر واعتبارلر قزانمش آدملر حقنده واقع اولور . افترا، قوللرندن اش کورنمکده اولغان آدملرنگ حسد و کونچیلکلرندن طوغار . بو کبی آدملرنگ یورا کلرنده انواع بوز و فلق مرکوز اولورده باشقه لر حقنده ده سوء ظنغه واروب کوکلنده گی آغولرینی ساچار . افترا نه قدر صنعتلی ونه قدر اطرافلی اولورسه اولسون آخرنده حقیقت میدانغه چیغوب صاحبی رذیل و رسوای ایدر .

آلطنچیسى « مالا یغنی » .

مالایغنی، دین و دنیا سی ایچون فائده سی اولمغان سوزلردر، فائده سز سوزلر وقتنی اوترمک، همرنی آشامق اولدیغندن عین حسرتدر . مثلا اوراملرده گزن آدملری یولندن طوقتا توب «قایدن کیله سز و قایده وار سز» دیه سئوال ایتمک اول آدمنی بوش بوشینه سوز سویلمگه مجبور ایتمک اولوب فائده سی هیچ یوقدر . قایدن کلسه کلسون سکا نه ؟ . بلکه سندن یا شر ن برشی اولوب سکا جواب ویرمک موافق کلمز .

شول حالده اوچ شى اولور: با اول آدم سكوت ايدر
سن حضور سز اولور سڭ وياخود يالغان سويلرده گناھلى اولور.
وياخود حقيقتنى سويلرده اشينه موافق كلمز. الحاصل مالايعنى انساننى
چوق بلالرگه توشرور. ادب و تربيه گه منافى سوزلرنى آچق
سويلمك، اور سز يرلرده لعنت اوقهق و بدعا قيلمق، يمينا ايتمك
همه سى مالا يعنى اولوب بونلر دن صاقلانمق تيوشدر.

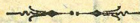

يدنچيسى « افشاء سر » .

سر ديه گيز او اولغان نرسه گه دينلور. سر ايكى قسم اولوب
برى انساننڭ كندوسر يدر كه آنى صاقلامق ايرلك، ديگر يده غير ينڭ
سكا سويلمش سر يدر كه آنى صاقلامق انسانيتدر. افندمز عليه
السلام « رينى صاقلانغان اشينه مالك اولور » ديمشدر.
حقيقتا كشينڭ سرى فاش اولنديغى حالده بر طاقم مانعلرغه
اوچراب اول كهمسه نڭ مقصودينه يتوى آغراشور. سر نى هر نيچك
ياشررگه طرشمق تيوشدر. قرآن كريمده يعقوب عليه السلام نڭ
يوسف عليه السلامغه « اى اوغلوم كورديكڭ دوشنى قرنداشلر يڭه
سويلمه، سندن حسد ايدوب بر بر ضرر كتر مسونلر » ديدكى
سوزى سونى ياشرمك، صاقلامق تيوش ايدكى آڭلاتمقده در.
امام حضرت على « سرڭ سڭ اسير كدر اكر فاش ايدر ايسه نڭ
سن آڭا اسير اولور سڭ » ديمشدر.

(۱) عمر و بن عباس حضرتلری «قلب سرنڭ صاندوغیدر
دوداقلر اول صاندقنڭ یوزاغی، تللر آچقچیدر بو صورتده
هر انسان سرنڭ آچقچینی صاقلامق لازم کلور» دیمشدر.
کوب آدملر اولور سرنینی باشقه بر آدمگه سویلدکده «امان
عزیزم باشقه کسه گه سویلمه» دیور. ادیبلردن بر ذات
بو اورنده: سرنینی کندو لسانی ایله سویلبده باشقه سنی شلته
ایتکان آدم احمقدر. سرنینی صاقلارغه کندو کوکراگی طار ایسه
باشقه سنڭ کوکرهگی بیگراک طاردر. مألنده بر شعر سویلمشدر.
سر توتوغان آدملرگه بوش بوغاز دیورلر. کراک کندو سرنینی
وکراک باشقه لردن امانت ایدلمش سرلرنی ذکر وفاش ایتمک
منسوم هم بیوک حیانتدر.

اجتنابی تیوشلی اولغان اخلاق ذمیمه قیصقه غنه اولسه ده بیان ایدلدی:
ایمدی اتصافی لازم اولغان اخلاق حمیده نی بر م بر م بیان ایده ییک.

ملکی
برونچیسى «فضیلت» .

فضیلت، بتون اخلاق حسنه نڭ انسانده جیولمقدن عبارت بر
کیفیتدر. فضیلت شفقتلی بر آرقداشدر که بر دقیقه صاحبڭ یانندن
آیرلماز. دشمانلرغه قارشو آندن قوتلی دوست و یاردمچی اولماز. آوروپا

(۱) قبل الاسلام کفار قریش طرفندن حبشه گئی مهاجرین اسلام نی کیرو
قایتاررغه تکلیفی ایچون نجاشینڭ یاننه کوندرلمش نجاشی بوتکلیقنی رد ایتدکندن
حبشه ایکن مسلمان اولمش؛ عمان، عامل اولمش هم شامنی فتح ایتمش فلسطینده والی
اولمش هم مصرنی فتح ایدوب آنده والی اولمش. صفین محاربه منده معاویه طرفنده اولدی
۴۲ هجر به ده وفات ایتدی: قیصقه بویلی جسور صوکر چه ده ذکی هم حمله نار بر ذات ایدی.

حکما سندن فرانقلین^(۱) فضیلت انسانیه نی اون اوچ قسمگه آیرمشدر .
۱ — ریاضت، کیرک قدر آشاب اچوب هر حالده نفسگه
غالب کلمگه چالش .

۲ — سکوت، ذاتکه وانسانارغه فائده سی اوله چق شیلردن بحث ایت

۳ — انتظام هر اشکه بر زمان و هر شیگه بر اورن تعیین ایت .

۴ — ثبات، قولکدن کله جک اشکه باشلا، و باشلا دیغک اشنی

بتورمگه، اکمال ایتمگه چالش .

۵ — اداره قازاندیغک آچه نی کندو که عائله و ابناء جنسگه

فائده سی اوله چق شیلرگه صرف ایدوب مسرف اولمه .

۶ — سعی، ایگ بیوک خزینه لرنک آچقچی، دقیقه لر اولدیغنی

بیل و آنلرنی حسن استعمال ایت .

۷ — استقامت، یالغان و درلو بوز و قلرغه اسیر اولما .

۸ — حقانیت، انصاف و عدالت ایله اش کور حقلینی حق سرغه

قاتوشدرمه .

۹ — اعتدال، هر اشدیه بر اورطه درجه نی تابارغه چالش

۱۰ — طهارت، ملککنده اولغان هر شینک نظیف و پاک

اولمقینه دقت ایت .

۱۱ — صبر، اوستگه کیلگان بلا و مشقتلرگه تحمل ایت

و جناب حقندن دائما سعادتلی بر کون امید و تمنی ایت .

(۱) بو ذات ۱۷۰۶ سنه سنده آمریقانک بوستون شهرنده فقیر بر فامیلیادن

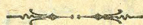
طوغرب ۱۷۹۰ ده وفات ایتمشد . مدت حیاتنده الکتریق فیله پک چوق اشتغالده

بولسوب (سبر صاعقه) یاشنتی دفع قیله طورغان آلت ایجا دایتدی؛ مدنیت دنیا سنده

آز تابلغان داهیاردنر . ایگ ایلك مطبعه لرده خدمت ایتدی . یاش وقتندن مکمل
نسان بولو فکرینه دوشدی .

۱۲ — عفت، ناموسگنی حیانتگن آرتق و مقدس بیل و آنی
محافظه غیرت ایت.

۱۳ — تواضع عزة نفسگنی یوغالتما ذلتنی اختیار ایتمه، شوپله
ایسه ده نفسگنی هر شیدن توبان طوتارغه چالش .
انساننڭ مدت حیانتده ایرشه چك ذوق و استراحت همده ابناء
جنسندن کوره چگی حرمت و رعایتلر بو حکیماننه مسلک لرگه کر مک
و آنڭ یولنده کمال غیرت ایله چالشوب ثبات ایتمک ایلاتابله چقدر .

ایکنچیسی «صبر» .

صبر، دنیاده حیات انسانیده هر درلوبلا و مشقتلرگه اوچرادیغی
وقت متانت قلب ایله مقاومت ایدوب توزمک دیمکدر .
صبر لفظی، عام اولوب واقعه سنه کوره باشقه اسم لار ویرلور .
مثلا فایغو و حسرتکه قارشو اولورسه صبر اسمی دیرلور: اکر
شهوات نفسانیده گه قارشو اولور ایسه عفت، آچیغ وحدتنی یوتو
یولنده اولورسه حلم، آز شیگه راضی اولوب کشینڭ انده گی
شیلرگه کوز توشوروب کونلامزلك یولند، اولورسه قناعت، دینلور .
صبر اساسا ایکی قسم اولوب بر قسمی بدنیدر که مشقت و زهمتلرگه
تحمل، کبی بو صبر عقل و شرعگه موافق اولادیغی حالده ممد و حدر .
لکن اصل صبر نفسکه تعلق ایتکان ایکنچی قسمیدر که هوا و هوسینه
بوی صنم ایوب آنی اعتدال درجه سنده طوتا بیلمک دیمکدر .

حضرت عمر^(۱) ابو موسیٰ الاشعری حضرتلرینه یازدیغی بر
مکتوبده «سزگه دبر ایله توصیه قبلهم معلومکنز اولسونکه صبر
ایکیندر: بری مصیبت و قایغوغه صبر اولوب بوايسه گوزلدر فقط
اللہنک منع و حرام بیوردیغی شیلرگه صبر و تحمل دها گوزلدر» دیمشدر.
صبر و تحملنی جناب، حق قرآنده یتمشدن زیاده محلده مدح
ایتمشدر. حکمادنیا حادثه لرینی یکی گه تقسیم ایوب: بر نوعده
حیله و تدبیرنک تاءثیری اولماز بوکا چاره ايسه آنجق صبردر، دیکر نده
حیله و تدبیرلرنک تاءثیری اولسه ده مطلوبنک حاصل اولوینه قدرینه
صبر آرتقدر دیدیلر. الحاصل هر اشد صبر و ثباتنک لزومنی
اگلاتدیلر، حضرت عیسیٰ حواریونغه «سز مقصودنک نغسه آنجق
مکروه کورکان شیلرگه صبر ایله واصل اولورسز» دیدی. حیات
بعضا بیک آچی و قلب بشر بیک کوب محنت و مشقتلرگه اوچرار.
دنیاده هیچ بر ذات قایغو و حسرتدن آزاد اولماز بوبلا و زحمتلرنی
یکلا یقوتوب بزلرنی شاداق و سلامتلیکگه چغارهق ایچون جناب حقندن
صبر و تحمل تلامکدن باشقه چاره یوقدر. بصیرت اهلی، مال و دولتنی
عاریت بیلوب انسن کتدگی حالده قایغولر چیکه ایوب متنازت قلب ایله اولور.

(۱) عمر ابن الخطاب مشهور فاتحلردندر. واقعه فیلندن اون اوچ سنه
صوک طوغنی قریشلرنک اشرفی و زمان جاهیلنده سفیرلری ایدی. جسور و غیور
اولوب فکرلری غایت طوغرو ایدی. رسول الله اسلامنی عمر ایله عزتلوقیل دیه
آنک مسلمان اولمقیینی تلار ایدی. نبوتدن آلتنچی سنهده اسلامیتنی قبول ایتدی
بونک مسلمان اولمقیله اسلامیتنک شریکتی آرتدی. هجرتنک ۱۳ نچی سنه سنده خلیفه
اولوب ۲۳ نچی سنهده ظلما قتل اولندی. تاریخ هجرینی تزوچی، مسلمانلرنک
زکاتنی بیت المالغه آلو اصولینی چیغاروچی، اهل ذمه گه جزیه لر سالوب دیوانلر
تزوچی مصر یرلرین اصلاح قیلوچی حضرت عمردر، بونک خلافتند، نصره شهری بنا ایلدی.

اوچنچىسى «تواضع» .

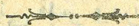
تواضع جناب حقنىڭ بىۈكلىكىنى ۋە كىشى كىچىكلىكىنى فېھىم وادراك قىلۇپ كىبر و عظمتنىڭ قىياھتىنى آڭلاقمىدىر . تواضع شرف و عزىتنىڭ باسقۇچىدىر . افندىمىز ئىلەھىيە سىلام «عبادتلىرىنىڭ افضللىقى تواضعىدىر» دىدى . دىكىر بىر خىل ئىشەنچ دىخى امتىنى سۈپەتتە ئىقتىسادىن ئىھىيە ئىدۇب ئى اصحاب و امتىم سىزلىرىنى قىدر و مۇرتىبە ئىنىڭ اوستىنىدە كوتارىپ نىسارانىڭ ئىسىمى ئىلەھىيە سىلام حقنىدە دىدىكىرى باطل سوزنى سۈيلىمىگىز زىرا ئىبنى جناب حق رسول اولمىدىن اول قول ئىدۇب ئىختىيار ئىندى دىمىشىدىر . افندىمىز ئىلەھىيە سىلام ، حضور ئىنە كىلىگىن بىر شىخىنىڭ مۇھابىت رسولدىن دىزىلىرى ئىتتىرىمگە باشلايدىدە جناب رسول «ئى آدم رىھت اول ، قورقۇمە بىن پادىشاھ دىگىم بىن قىرىش قىبىلە سىندىن بىر خاتۇننىڭ اوغلىدىر دىدى . بىت المال غنىمىت ماللىرىلە طولو و بىتون اصحاب كرام جانلىرىنى فداغە حاضر اولدىقلىرى خالده افندىمىز ئىلەھىيە سىلام كىندو كىمولمىرىنى كىندوسى كىبەر و يورۇپ ئىشارىنىڭ كو بىسىنى كىندوسى اوتەر ئىدى .

ئىنسان نە حال و نە درجەدە بولنۇرسە بولنۇسون ئىنە ئىنسان اولدىغىنى و ھەر خىل مۇسۇلمەنلەر ئىچىدە بىر ئىنسان بولۇشى و عبودىتتە باشقەلەردىن فرقى ئولمىدىغىنى خاھەرگە ئاللى و كىندوسىدە آرتق بىر نىعمەت و مۇزىت وار ئىسە اولدە جناب حقنىڭ لطفى مۇخسۇسى اولدىغىنى و بو لطفى كىرو ئالغە مۇقتىر ئىدىكىنى بىلمىلىدە غىزىنى ئىعتىراف ئىدۇب تواضعدە قىسور ئىتمىلىدىر .

عوامنىڭ تواضعىدىن باشقە ئىلمىن ئىنسىنىڭ تواضعى وار دىكە حقنى قىبۇلگە ئاطاعت دىمىك اولۇر .

حق سوزنی توبان آدم لردن و چو چقدر دن بيله اشته لار قبول ايدر گه حاضر اولور لر .

کندولرينى بيوك کورگانلر آدم يرنده اولمازلر . باشى يوفارى آغاچلر مزار لر گه قويولوب آنلردن يمش کوتولمز . يمشلر باشى توبان آغاچلرده اولور .

دورتنچيسى « عدالت » .

عدالت ، ظلمنڭ مقابلى اولوب جنسد اشلرينڭ حيات و وجد اينه مال و ناموسينه رعايت ايتمک ديمکدر . عدالت ايله مرحمت قلبده ايکسى بردر ، چونکه مرحمت دهى آدم لرنڭ سعادت حاللرينى ديلمک و آنلر گه احسان ايتمک ديمکدر . انسان کندى حقنده ناچار کوردكى اشنى باشقه سى حقنده دهى درست کورمه ليدر : انسان يالگز فنا لردن صافلانو ايله عدالت وظيفه سنى اوتهمش اولماز . بلکه صادر اولمش هر خطا و فنا لقرنى توزتمگه غيرت ايدوب دائما ايدگولک طرفينه ميل ايتمگه چالشم ليدر . امت و ملت لرنڭ ترقيسى و حکومتلرنڭ ياشامقى عدالت سايه سنده در . عدالت دن صابقانلر معو و منقرض اولوب تاريخ صحيفه لرنده يالگز اسملرى بىالوب کيلمکده در ، عدالت اولا کشينڭ ذات و صفاتينه و اعضا سينه ايکنج سيمده اهل عيال ، خدمتکار و ايداشلرينه قارشو اولور ، ايمدى بر آدم عدالت صفتيله متصف اولونى استر ايسه اولا کند و اعضا لرنده عدالتنى رعايه قىلوب هر قوت نه ايچون يراد لشم و نه يولده هر کتلىدر مگه فيوش ايسه شول اورنده استعمال ايدوب عقلا و شرعاً منوع اولغان اورنلردن صافلانر گه تيوش در عدالت ايله امر ايدوب ظلم و تعدى دن

منع ایتدگی شی آدمنڭ وجدانی در. هر درلو ظلم ویاوز لقلر ایله
 ابناء جنسنی خور قیلوب رنجتمش آدملر یا قالرینی جزا طرفناغینه
 ویره جکلرنده شبه یوقدر. چونکه جناب حقنڭ عدالتی آنڭ کبی
 جنایت صاحبلرینڭ آر دندن کوزاتمکده در.

بیشنچیسی «صداقت».

صداقت، آدم هر وقت دین و ملتینه سوزی و اشی ایله حقلق
 و خیر خواهلق کوسترمکدن عبارتدر.
 صداقت، دینڭ دیره گی، آدابنڭ رکنی، انسانیتنڭ اساسیدر.
 سوز و اشنده صادق بر غبی: بلیغ بر یا لغانچیدن خیر لیر کدر.
 صداقت یولنده اولمک یا لغانچیلق اچنده یاشامقندن اینڭور کدر.
 صداقت یر آستنده کوملمش اور لققه او حشار. اورلق یر آستنده نه
 قدر طور سده یر گوزل اولوب زر عده قصور اولمادیغی
 تقدیرده هر نیچک بر کون یر آستندن چقار، باش کوسترر.

آلتینچیسی «شرافت».

شرافت، آدملر آراسنده قدر و خورمتلو و معتبر اولمق
 معناسنده در. شرافت آتا و بابادن کوچوب کیلماز. نسبه که فاراماز
 بلکه ایڭ توبان در جده گی آدملر تربیه و معرفت سایه سنده بیوک
 در جه لرگه بنر «فضل تربیه و ادبده اما اصل و نسبه دکلر»
 حدیث شریفده بو معنای آ کلامقده در. کندوسنده خاصیت
 اولمغانلر آتا و بابالرنڭ درجه و اعتباریله ماقطانمق موافق دکلر.

چونکه آتاو بابانڭ شرافتی بالارغه میراث قالمیه چغینی هر کیم بیلور .
 بو اعتقاده اولغانلرنڭ حالی بوکون آچ ایکان دونگی طوقلغی
 ایله ماقطانلرنڭ حالینه بکزر بر کمسه ایسکی ادیبلردن احنّفکه (۱)
 سنڭ نسبکده شرافت ، یوزگده کورکاملک یوق ایکان بو قدر
 خرمت و اعتبار او اومقیگه سبب نهدر دیه سنؤال ایتدگنده احنّف
 «بنم شرافتمه سبب سنده کی اخلاقنڭ بنده اولماویدر . سنڭ اخلاقنڭ
 ایسه شول سویلدیکنڭ سوزلرگدن معلومدر» دیه جواب ویرمشدر .
 اسکی یونانیلرده شرافت ، نسب ایله یورر اولدیغندن ادب
 و تربیه دن محروم آدملر آتسا و بابالرنڭ درجه و شرافتیه
 ماقطانور لر ایدی .

علم و تربیه دن محروم قلوب شرافتنی میراثا مالک بر آدم
 سقراط (۱) حکمیگه «سن اصل و نسبکنڭ ، قوم و قبیله کنک حقیر و نوبان
 ایدکنی تفکر ایدوب بولندیغڭ درجه کدن اوبالمایسگمو» ؟
 دیدکده سقراط غیر اوبالورغه سن بندن تیوشلیرکدر زیرا سن
 شریف نسلنڭ صوک و نهایتی اولدڭ بن ایسه اللهنڭ فضل و کرمیله
 بر شریف نسلنڭ باشی و موجودی اولدم» دیدی . انسانلر یارادلشده

(۱) احنّف بن قیس تابعیننڭ بیوکندن تیمیم قبیله سینڭ معتبرندندر عقل ،
 درایت و حلم صاحبی بر ذات ایدی ، حضرت عمر و عثمان رضی الله عنهما زمانه سنده
 خراسان فتوحاتنده بولندی . آتالرنڭ بالارغه ایڭ بیواک میراثی علم و تربیه در
 سوزینی سویلر ایدی . آلتمش یدنچی هجریده کوفده وفات ایتمشدر .

(۱) سقراط یونان حکماسندن فضل و کمالات صاحب بر ذاتدر . ائینا یاقیننده
 کچک و بر قریده طوغمشدر . پدری تاشلرغه نقش یاسا و چی فقیر بر آدمدر ، بتون
 عمرینی تعایم و تعلم ایله کچرمشدر . بوزنڭ علم و حکمتی جاهللرنڭ معدّه سینده کیاشمدیگندن
 افترالر ایله چپسکه صالحوب یتمش یاشلرنده شونده وفات ایتدی .

همه‌سی مساوی اولوب درجه و اعتبارغه کوترگان شی آنجق عمل
واجتهادلری در مآلنده قرآن کریم آیتلری بیک کوبدر .

التنچیسى « شفقت » .

شفقت، قونداش، اروع و باشقه آدملرنی قزغانمق، محبت
و مرحمت ایتمک‌نه صورتله اولورسه اولسون عاجز و کوچسزلارگه
یاردم قیلماق دیمکدر، شفقت صاحبی آدم کبرلنمک بیلمز، کندو
فائده‌سینی کوزه‌تمز. فقیرلرگه اصوليله یاردم و اعانه ایتمک فقیر
بالالرینی اجرتسز اوقوتهق، کندو بالاسنک حسن تربیه‌سینی آرزو
ایدوب آنلرنی جهالتدن قوتقارمق ایچون چالشماق بونلر همه‌سی
آثار شفقتدندر، بالاسینک استقبالینی اصلا خاطرینه کتورمیوب
یالکز حاضرگی خضورینی کوزگه آغان و تربیه‌سینه دقت ایتمگان
آنلر بالآخر بالاسینک جاهل و تربیه‌سز قالماقینه سبب اوله چغندن
آنلرنک بو حاللرینه شفقت دینلمز بلکه بوکبی آنلرغه خائن اسمی
ویرلور. شفقت و مرحمتسزلردن ایدگولک کوتمک جائز اولمدیغی
کبی آنلرغه اعتماد قیلوب اش اشلماک هم جائز دکلدنر.
چونکه آنلر اشنی انصاف و وجدان ایسه کورمزلر. قزغانمق
بلمزلر، حضرت عمر خلیفه اولوب طوردیغی زمانده بر ذاتنی بر
ولایتکه والی ایدوب کوندرمک اوزره چاقرتوب نه وجهله حرکت
ایده چکنی بلدرر ایکان شول آراده اچروگه بر بالا کورر. حضرت
عمر کمال شفقتلرندن بالانک یانافلرندن اوبه رک آلدینه آلور.
اول ذات حضرت عمردن « یا امیر المؤمنین بو صبی کندو

او غلگزمو؟» ديه سوال ايدوب حضرت عمر دخی «خير بونگ
پدری صوغشده شهید اولدی یتیم بر بالادر جوابنی ویرر. اول
آدم دخی یا امیر المؤمنین جنابگز چیت بر بالانی بو قدر لطف
ایله قوچاغکزغه آلورسز بن ایسه اوچ بالامدن هیچ برینی بویله
قوچدیغم یوفدر» دیور. حضرت عمر ده «اویله ایسه بالالارینه
شفقت و محبتی اولمغان، الله ننگ قوللرینه شفقتی اولماز و بوسبدن
سندده عادل و مرحمتلی والی اولمیه چقساگ» دهرک کیر و ییرور
ویرینه ده باشقه سنی کوندرر.

یک نچیسلی «حلم» .

حلم، هیچ بر شیکه قزولق کوسترمیوب یواش طبیعتلی اولوق
دیمکدر. علم اخلاجه گوزل و بیک مقبول بر طبیعتدر: جناب حق
حلم قوللرینی سور. ائندمز علمیه السلامنگ علمی حقنده قر آن
کریمده «اگر قاتیغ کوکللی، حدتلو اولسه ایدک سکا بو قدر
الفت ایدوب سندن ممنون اولمز لر ایدی بلکه اطرافکنن قاچوب
ترلر ایدی» دینامشدر. حضرت علی اوچ شی اوچ اورنده ظاهر
اولور: شجاعت محاربه ده، دوستلو حاجت وقتنده، حلم، غضب
زماننده دیمشدر. حلم رضا هالنده گی سکونت اولمیوب غضب
هالنده گی صبردر. یعنی اصل حلم اوچ «انتقام» آلمغه کوچیتدگی
وقتده صبر ایتمکدر. طعام نه قدر اعلا شیلر ایله پشورلورسه ده
طوزسز اولور ایسه طاتی اولمیدیگی کبی بر آدم نه قدر فضائلگه
مالک اولورسه اولسون قاتیغ قلبلی قزو طبیعتلی اولسه آننگ همه
فضائلی یوق حکمنده قالور.

هر شينڭ افراطدن صافلانمق تيوش اولديغي كبي حلم نڭ
 دخى افراط درجهسى مذموم اولوب دشمانلرنڭ جرات و جسارتنى
 آرتدورور. كمال سكونت و زراكت ايله دلىنى اداره قىلوب حقسز
 اوله رق آدم گهرنجش تيكومگانلرگه «علم» بالعكس ازومسز و اور
 تسز آچىغنى چغاروب طورغان آدملرگه «حدتلو» دىنلور. حدت،
 حلمنڭ كير و سيدر. حدتلو آدملر آخرنده يالڭز ياشامغه مجبور
 اولورلر حكماء قديمه دن برى «حدت آتش كبيدر. آتشنى كوتلودن
 اول سوندرو تيوش اولديغي كبي حدتنى دخى باشنده تسكين
 ايتملى» ديمشدر.

سكوزچيسى «نظام» .

نظام، هر نوع اشلمز نڭ يرلى يرنده بولنمىسى و هر درلو
 اشلمز نڭ وقتنده اوتلهمكىدر. هيئت اجتماعيه مز نڭ بقاسى انتظام
 و نظام ايله در پيغمبرلر دين ايله برابر نظام و ترتيب بيان ايتمشلردر. اسلام
 شريعتنڭ هر نقطه سنده نظام مذكور اولمشدر. نظام اولمسه ايدى
 بودنيا بر دقيقه ياشامز ايدى. كوك و يرده گى مخلوقاتنڭ بر نظامى واردر.
 آيلر قوياشلر آراسنده غى نظاملر بتون عقل صاحبلىرىنى
 خير انغه قويمقدهدر. جناب الله نڭ كوچك بر مخلوقنده اولغان
 نظام و ترتيبنى ديللر سويلمكدن عاجزدر. ايمدى آدم بالاسى
 هر اشلدكى اشينى بر نظام تحتنده طوتارغه تيوشدر. مكتب
 و مدرسهلر، شاگردلر حقنده اولغان نظاملر، زماننڭ موافق كور و ينه
 هم كوچلاوينه بناء عقل اهللرى طرفندن ترتيب ايدلنور. نظام و ترتيبسز
 اشلر نا تمام قالوب پریشان اولور. الحاصل نظامغه رعایت ايتمکان

کمهسه لر گه شاشقین دینلور . چونکه نه یابدیقلر بنی بیلمز لر . بالعکس نظامه رعایت ایتکان کمهسه لر مصارف و حسن اداره نی بیلوب بوش یر گه وقت و ماللرینی تلف ایتمز لر و هر اشلرینی یگلمک ایله کور لر . درجه و سعادتکه ایرشمک ایچون ایگ برنچی بول انتظام در . اش کورمک استکانلر ، آشامق ، اچمک ، باتمق ، او قومق و خانه اچنده اولغان اشلرینی بر ترتیبکه قویوب وقتلرینی اشینه کوره تقسیم ایدر گه اجتهاد قیلور لر .

جمیعت بشر به گه ایند گولک ایتمک .

جمیعت بشریه ، انسانلرنک قانون و نظام تحتند بری دیکرینه یاردم ایله یاشامقلر یدر . باشقه لر نی سومک والدن کلدیگی قدر معاونت ایتمک ایله عقل و دیانت امر و تنبیه ایدر . چونکه انسان کوب خصوصلرده ضعیف اولوب بری دیکرینه معاونتکه محتاج اولورلق و شده یارادلمشدر . اشته طبیعتده اولغان شول احتیاج ایله بر عائله تشکیل ایتمک ایچون ایر ایله خانون آخر عمر لرینه قدر بر برندن آیر لملازلر . بونلردن بالالر و آندن دخی بالالر یتیشوب بر نسل و آندن بالالر یتیشوب بر قبیله حاصل اولور . ایمی عالمده اولغان هر شی انسان ایچون خلق اولندیغی کبی انسانلردخی بری دیکری ایچون خلق اولنمشدر که معاونت ایله بر برلریذک احتیاجلرینی اوتهسونلر .

یالکز کندوسیچون یغشی اولغان آدم ناچار و منفور آدم در . ز برابر کبی آدم بتون جمیعت بشریه نک ایند گولکلر بنی و فائده لرینی کندوسینه جلب فکرنده اولوب هیچ قارشوسز تصرف ایتمک استر

بویله نیتده اولدیقه یا باشقه لر نك ایدگولر یله فاعده لئمقدن کیر و چکنملی و یا خود عدالت و انسانیت نك قوشدیغی و جهل کندوسی دخی باشقه لرغه یاردم و معاونت ایلرگه و باشقه لر طرفندین قبول ایلدیگی خدمت و معاونتکه قارشو کندوسیده معاونت و خدمت ایتمهگه تیوشدر. اگر قرآن عظیم نك حکمتلرینی ملاحظه قیلور ایسه ک بز یالکیز کندمز ایچون طوغما یوب وطن، قونداش، دوستلر علی العموم هر بر انسانغه ایدگولک ایتمک ایچون یار اولوب هر بر انسان نك اوستمزده مقدس حقوقلری اولدیغنی آکلارمز.

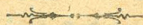
بالق صوده یا شادیغی کبی انسانده جمعیت بشریه اچنده یاشار انسان، خلقه جمعیت اوزرینه یار اولمش اولدیغندن حتی و عشیلر نك حالنه نظر قیلور ایسه ک آنلر نك دخی جمعیت اوزرینه یاشادکلرینی کوررمز انسانلر آراسنده علم و معرفت آرتدقچه بری دیکرینه محتاج اولدقلرینی حس ایدرلر. جسدور و جهزنی هر درلو آفات و بلالردن صاقلامق ایچون نیچه و نیچه درلوشیلرکه محتاجمز. حتی بر لقمه ایکه کمز نك نه طریقه و نیندای واسطه لر ایله رزق اولوب آغزمنغه کردکنی فکر لسه ک آدملر همدسی بری دیکرینه باغلانمش اولدقلرینی آکلارمز. انسان نه قدر بای ونه درجه نفوذ و اعتبارلی اولسه اولسون باشقه لرغه محتاج اولمقدن امین اولماز. کندی کندینه کافی و خلقدن باسکلیه موکسز اولغان ذات آنجق جناب حقدر. کند و جنسد اشلر بنه یاردم و ایدگولک ایتمک ایسته گان میاسزلر جناب حقندن نه یوز ایله استمد ایدرلر؟ بز لر جناب الله نك بنده لرینی قونداشچه. قبول ایدرکه استمه مد کمز حالده جناب حقنك نعمتلر یله نعمتلنورگه نه و جهل لایق اولورمز؟

باشقه لرغه ایدگولک ایتمکن مقصود مجرد انسان اولدیغمز
ایچون اولوب قارشو سینه آندن شخصی فائده لر کوتمک اصلا درست
اولماز. ایدگولک ایتمک یا امکن بر شینی ویرمک اولمیوب انسان
قول و دلیلله، نفوذ و اعتبار یله دخی چوق ایدگولک ایده بیلور.
مثلا طریق سلامتدن آداشوب ضالاکته توشکان بر آدمنی فائده لو
نصیحتلر ایله طوغری یواغه کوندرمک، بر بیچاره نی بلادن قوتقارمق،
برینه بیلمدیکی شینی بیلدرمک همه سی ایدگولکدر.

« احتیاط ».

احتیاط، صافلق ایله اش کورو، بر اشنک و قوعندن اول آخر
ینی فکرلک دیمکدر. کوزی آچق عقلیلر احتیاطنک لازم بر اش
اولدیغنی صوقرلردن اوگرانورلر. چونکه آنلر یوللرینه تایاق ایله
تورته تورته واررلر، صوقرلرنک احتیاطسزغی نهایت چامورغه توشورور.
هم یگل تازارر ایسه لرده امور دینیه و دیناویه ده احتیاطسزلق
ایدوب هلاکتکه توشکانلر بیک تیز تازارینه آلمازلر. اوشبونک
ایچون هر اشد احتیاطنی قولدن یبرمزگه تیوشدر. احتیاط ایله
اش اشلر هر نه قدر آفرون کورنسه لرده مقصدغه احتیاطسزلردن
اول یترلر. بو عالمده هر کمکه امنیت ایتمک ایله مکلفی دگلمز بر کمسه نی
حسن حال صاحبی و امنیتلی دیه روایت ایتسه لر بلکه دیدکلری
کبی اولماز. اوشبو سببدن یخشی تفتیش ایتمک کر چه مووعطن
کبی کورنسه ده کناهدن صانالمز.

« امید » .

امید، نفسنك بر شینی کوتمکی در دنیاده انساننی امید یاشاتور .
اگر امید اولماز ایسه ایدی دنیا ترکلگی و معاملات، معطل قالور
ایدی . اگر عالم اولوب درجه و اعتبار لی اولوب مسعود اولوق
فکری اولماز ایسه، قایسی بر شا کرد سنه لر چه مدرسه گه کروب
کوز نوری توگه رایدی . اگر مال قزانوق، دولت و ملک صاحبی
اولوق امید ایسه قایسی تاجر بونچه کوچ وقوت، زحمت
و مشقتلر صرف ایدر ایدی . امیدسز دنیاده یاشانلمز . امید، آدمنگ
ذهن و عقلینه کوره متفاوتدر . جاهل و غبی آدملر نك ذهنی بر قاچ
سنه لر کیله چکنی احاطه ایده آلمادیقاریندن حیوان کبی بو کوننی
دوشنوب کیله چکنی بلمز، حتی کیله چك ایچون چالشقانلرنك قیمت
و درجه لرینی ادراك ایتمز . انبیای کرام حضراتی جناب الله طرفندن
احسان ایدلمش قوه ایله آدم بالالرینگ بر قاچ یوز بلکه بگلر چه
سنه لك سعادتلرینی دوشنمشلر در .

شریعت الهیه نك ایك آخری اولغان بزم شریعت اسلامیه ایسه
دنیا بتدکینه قدر آدملرنك سعادت و راحتنی دوشند کندن امیدلرنك
انبیانك وارثی اولغان علما ملتنگ کچمش کونلرینی بو کون ایله
اك بيوك والک مقدسیدر .

اوشنداق چاغشدر وب کله چك زمانلر ایچون تدبیرلر قوروب
متنك لتعالی و ترقیسی ایچون یوللر حاضرلر گه تیوشدر .

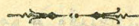
«صحتنى صاقلامق» .

وجودمىزنىڭ ھەر درلو خىستەلىكىدىن سلامت اولمىقى ھىياتمىزنىڭ لىتىدىر. انسان ايچون دىيادە صحت و عافىت كىي گوزل لباس تابولماز. چونكى انسان ھەر مقصد و مطلوبىنە صحت اولدىغى ھالدا ايرشور. دنيا لىتى و آخىرە عمللىرى صحتلىك ايله تابلور.

اوشبونىڭ ايچون افندىز عليه السلام «اى عافىت ايله متصف اولغان كەسە ھەر مقصد سىندە منتهى اولدى» دىمىشدر. حضرت على دىخى «ثم لىسئلن يونئذ عن النعيم» آيت كرىمە سىنى تفسىردە نەمەتكە صحت و عافىت مەناسىنى وىرب «جناب حق قىامت كونندە احسان بيوردىغى صحت و عافىتنىڭ نە صورتلە استعمال اولدىغىنى صورار و حساب ايدىر» دىمىشدر.

ايڭ بيوك نەمەتلەردىن اولغان صحت و عافىتنى صاقلامق ايچون ھىظ صحت فەنى رعايە قىلورغە و آنىڭ تولىمە سىنى طوتارغە تىوشدر. چونكى انسانلارنىڭ مەشىتى دىگىز اچندە كىمەدە اولغان بىر طائفەگە بىگىز كە بونلارنىڭ ھەر بىرى كىمە اچندە بىر وظيفە ايله مەكلى اولوب بىرىنىڭ اشسىز و مەطل قالمىقى ھەمە سىنە ضرر اولور. ايمىدى ابناء جىنىمىزگە ايند گولك ايتەك بور چەز اولدىغىندىن ھىيات و صحتىمىز مەقسدىر. اكر خىستە اولور ايسەك باشقەلارنىڭ ايند گولك كىنە قارشو ايند گولك ايتەكلىدىن عاجز قالوب جەمەيت بشرىيەگە بىك چوق ضررلر كىلور اوشبونىڭ ايچون قرآن كرىمە «نفسىگىزنى ھلاكتەگە سالماڭىز. دىنلەمىشدر. بو ھالدا ھىياتنىڭ اوستىندە بىر شى وار ايسە صحت، ھىياتكە تىڭ بىر شى وار ايسە بايلىق، اولمىڭ اوستىندە بىر شى

وار ایسه خسته لق، اولومکه تیگ بر شی وار ایسه فقیرا کدر
 صحتینی ضایع ایتکان کمسه نك دوا دن یوز چورمسی عقلو بر اش
 دکدر. چونکه طب و دوا سنت اشلردنددر، اولومدن باشقه هر
 خسته لقنك دواسی واردر، «خسته اولدیغکزه دوا ایلاینگز» حدیثی
 دوا ایتمک و دو قورلرغه مراجعت ایدوب خسته لقنی معاینه ایتدیمک
 لازم و تیوش ایدکنی بیلدر. اصحابدن بری حضرت عائشه گه
 خسته لر حقنده ویرمش مشورتکنز بیک فائده لی اولدر طب علمنی
 کیمدن او گرنکز؟ دیه صورادیغنده حضرت عائشه «رسول اکرم
 صلی الله علیه وسلم هر وقت خسته لنده در و خسته لندگی ایله طبیبلرغه
 کورینوب کیمکاش ایتدر ایدی بن هر وقت بو کیمکاشلر نی ایشدوب
 رسول اکرم نی طبیبلر قوشقانچه تربیه لدیکم سبیلی کوب تجربه
 حاصل ایتدم» دیمشدر. اسلامنك بیوک عالم لری طب علمنی فرض
 کفایه دن صانامشدردر اسلام لر نیسابور و بغداد شهرلرنده خسته
 خانلر صالدروب و هر بیوک شهرده خسته خانه بولندر و نی لازم
 و تیوش کورلر ایدی.

« مال » .

کندی ملا کمزده اولغان آقچه و اشیاغه مال دیورار. همه
 مقصودلر نی حاصل ایدوب هر کمک سو کایسی اولور ایچون
 برنچی واسطه مالدر. مالی اولمغان آدم آرزو ایتدکی شیلر گه
 واصل اولمقدن معروم قالور. جناب حق قرآن کریمده دخی «مال
 همه اولاد، حیات دنیانك زینتی در» دیمشدر. ائندمز علیه السلام
 صوگ زمانلرده دیننی محافظه مال ایله اوله چقدر» دیدی. بو عالمده مالدن
 آرتق قلبکه قوت، فقیرلکدن آرتق قلبکه ضعف و برکان برشی یوتدر

ملتزلنڭ حاللری مال و بايقلری ایله اولچانوب باي ملتزلر
خوجه، فقیرلر قول اولورلر. مانده اوچ جهت کوزه دیلورکه؛ بری
قزانق، دیکری صاقلامق، اوچنچسیده طوته بیلمکدر. قزانق ایسه
یا کسب و تدبیردن باشقه حاصل اولور. میراث و بولاک کبی.
تدبیر و تشبث ایله قزانقنڭ دورت بولی واردرکه آنلرده تجارت،
زراعت، حیوان یتشدرمک، صناعتدر. تجارت اهللری ایسه هر
زمان وهر اورنده جمعیت بشریه نڭ چالشقان و فائده لی بر صنفیدر.
لکن تجارت ایچون علم همده صداقت شرطدر. تجارت
ایچون زمانه زده مخصوص بیوک مکتبلر واردر. بیوک تجار اولمق
استه کانلر تجارنڭ نوع و قاعده لرینی بیلمک ایچون اوشبو مکتبلرگه
کروب اوقورلر. قرآن کریمده ساتو و آلوچیغه انصاف و وجدان
دائره سنده اش قیلو ایله امر ایدوب یالغان و حیانتدن بیک قاتیغ
منع ایتمشدر. علم اخلاقیجه باشقه لرنڭ ملکینه تعرض قیلهق،
سرفت ایتمک و دیگرینڭ مالینی کوچلاب و یاخود بر درسو و جهیله
یالغانلاب آلهق غایت مذموم و قبیحدر. نه صورت ایله اولورسه
اولسون بر آدمنڭ ملکینه قول صوزمق اول آدمنی ترکمک
واسطه لرندن محروم قویمقدر.

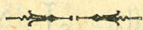

«اقتصاد = مالنی طوتا بیلمک»

مالنی طوتا بیلمک، محتاج و ضرور اولغان شیلرنی اوتهدکن
صکره قالغان و آرتقان آقچه مزدن بر کیسکینی هر وقت
کلهچک کونمز ایچون قولده طوتهق دیمکدر. بوضورتده اقتصاد
یده ایده کوچک پاره لردن بیوک سرمایه لر حاصل اولور.

اقتصادغه الفت ایتکان آدملر سعادت وطنچلق ایله یاشارلر.
کله چکده هلاکتکه دوچار اولسه ده کندینی سفالت و هلاکتدن
قوتقاره چق کچوک بر بایلقغه مالک اولغان بر آدمنگ حضور.
وسعادتی بر اسراف ایدوچی باینک سعادتنه اصلا قیاس ایدلمز.
هدیث شریفده «اقتصاد اوزرنده دنیا کوتمش فقیر اولماز»
دینلمشدر. درست آشامق، اچمک کیمک، صالحق و باشقه طورمش
ویورمش اسبابلرنده اعلا و آغر بهایلرنی استعمال ایتمک هر نه
قدر شریعت حکمنچه حرام دکل ایسه ده «یورغانکده کوره آیاق اوزات»
سوزنچه عمل ایدلنسه باشقه لر قولنده اولغان نرسه لرگه طمع ایدلماز،
کوکلده خوش اولور. یوقسه قولده اولغان قدرگه رضا اولمغان
کمه سنگ نفسی بتون دنیا مالینه قناعت ایتماز، طویماز. اقتصاد
ایله عمل ایتمکان کمسه هم طمعلی هم قومسز اولور. طمع ایسه بتمای
طورغان فقیرلک، دواسی تابولمغان خسته لک و یا خود آزادلغی احتمال
اولمغان اسپرلکدر. اقتصاد ایتمک بزنی جنسد اشلمزگه معاونت
وتصدق ایلمکدن منع ایتماز. بالعکس بو حالدده بیکرکده یغشی
صورتده معاونت ایلمکمز ممکن در. بروقتلر فرانسه ده واقع اولغان
یانغین ده بیک چوق فقیرلر آچیغده وسفالتده قالورلر.
بونلرغه یاردم ایچون پاره یغشق اعانه طویلامق لازم اولمش،
اعانه مامورلری بر باینک اوینه کرمشدر ایکان مذکور آدمنگ
بر اوچی یانمش اولدیغی هالده دیگر اوچی یانمش، بر شرپنی
طاشلاغان ایچون خدمتکار پنی شلته ایتمکده اولدیغنی کورگاچ
بویله طبیعتی حسیس بر آدمدن فضل اعانه آلاچقلرینی بر بریل
سویلشورلر. بسای آدم بونلرنک نه استدکارینی صورار. اعانه

ماموراریده وظیفه لرینی بیان ایدر لر . بای ایسه بر آز کوتارگه قوشوب در حال کیدر و بش یوز آلتون کیترب اعانه ایدر . مأمور لر کمال خیرت ایله تشکر ایدرک بر شر پینگ یانمهش باشینی از لدکی حالده بو قدر چوق پاره نی نصل ویره آلاچغنی سؤال ایدر لر . بای جوابنده اگر اول یانمهش شر پی باشینی از لکان اوامسه ایدم شمدی بو پاره نی سزگه ویررگه تابماز ایدم دیهرک بر حکمت درسی ویرمشدر .

« اسراف » .

اسراف، اورنسر و فائده سزیر لرگه آقچه و مال توکمک دیمکدر . جناب حق قول لرینی صارانلقدن منع ایتدیکی کبی اسرافدن دخی نهی ایتدی . اسراف ایله بایلق بر یرگه جمع اولنماز . آقچه نی تابع قیودن چیلک ایله صو چیقارمق کبی کوچ، اسراف ایسه شول چیلکنی کیر و توشورمک قدر یکلدر .

اسرافنی قبیح قیلودن مقصد صارانلق و آقچه جیمق جهتینه تحریک دگل بلکه قولده اولغان مال و دولتنی صرف قیله بیلیمک و حسن اداره گه تشویق قیلیمقدر . اورنسر یر لرگه شهرت ایچون مال لر توکمک و تکلفلی ضیافتلر یابوب اوچنده اولغان بتون دولتنی اسراف ایتیمک حماقت اولوب نتیجه سیده محتاجلق فقر و سفالت و آندن سوگی «ر کیمنگ مال و دولتینه طمع و حسد قیلوب یانمقدر . حکمادن بری اوغلینه وصیتده «دنیا ده عمر گنی عاملک تحصیلنه و اسرافنی ترک قیلوب مال جیمق ایچون صرف قیل چونکه عالمر علم و فضلک، نادانلر ایسه مال و دولتک ایچون حرمت

ورعايت ايدرلار « ديمشدر . لقمان حكيم (۱) اوغليينه « دينكى آخرتك
آفچه كنى دنيانك ايچون صاقلا » ديه نصيحت ايدر ايدى .

« جوماردلق » .

جوماردلق ، مالك اولديغى مال و دولتىن شرع شريف قوشديغى
روشه جنسداشلرينه حصه والوش و بىرمگه مجبور ايتكان بىر حالدير .
جوماردلق . الفت وانسيتنك ايكن فوتلى اسبابلر ندىن اولديغى ايچون
شريعته ، قانون ، عقل و حكمت انسانلر نى جوماردلقغه دعوت
ايدر . افندمز عليه السلام دغى « جنة جوماردلر يورتيدر » ديمشدر
وقار ، كبر ايله تواضع آراسنده گوزل بىر صفت اولديغى كى
جوماردلق دغى اسراف ايله بخل آراسنده ممدوح بىر خصلتدير . جوماردلق
هر وقت مالدّه ارلمقى لازم دكلدير ، بلكه بدنا وعقلا هر درلو
ياردم جوماردلقنك نوعلر ندىن كوب و بىر كان مالدن آز و بىر كان جاندىن ،
ديدكنچه بىر صومى اولوبده اون تين و بىر مش آدم مك صومى
اولوبده اون روبله و بىر كاندىن جوماردلق صانالور .

منت و تفاخر ايچون و بىر لكان شيلر صاحبنى هيچ بىر مقصودينه
ايرشدرمگى كى خلق هم خالق قاشنده ده حرمتلو ايتمز . هر اشته
كبركلودن كبركلينى تيكشرمك عاقلنك بىرنجى وظيفه سيدر ، ايمدى
و بىر ديكى وقت دنيا و آخرتده بىر نى مسعود و راحت ايدى چك
وقارانغودن نورغه حواره چق علم و معرفت يولينى كوزته تمك واجبدير .

(۱) قرآنده علم و حكمت و بىر دك ديه ماقتانلمش لقماندير . بوزنك حقنده كوب
سوزلر واردر قايسى زمانده و كيم ايدى كنده ائر سوزلر نى يازمىدق . هر نيچك رسول
الله دن كوب ايلك علم و حكمت صاحبنى بىر ذات اوامشدر .

« بخل » .

بخل، جو مار دلقنڭ كى روسى اولوب شرعا وعقلا تىوشلى اورنغه ويرمكدن قزغانمق ديمكدر، صارانلقنڭ دواسى آغر بر خسته لقدر. بخل، فقر و ضرورتكه توشمكدن قورقغانلقدن و يا خود مالغه افراط درجه ده محبتدن و يا خود راحت ولدتكه آرتق و يرلودن كلور. فقر و ضرورتغه توشمكدن قورقوب صارانلق قيلمق جناب حقغه قارشو سوؤظندىر. جيغمش مساللىرىنى تىوشلى اورنلر ينه ويرماينچه وفات اولغانغه قدر صاقلاب نهايت بو سو كلوماللىرىنڭ وار ثلرغه قالمقى بو آدملىرنڭ سوؤظنلر ينه قارشو بر جزاى الهى در. اولد كد نصكره انسانغه يار ايه چق شى آنچق ترك وقتندىغى خىر و حسنا تيدىر. اگر مال و دولتنى بالالار ايچون ديور ايسه ك اول بالالرنى يار اتدىغى جناب حق رزقلىرىنىده برابر يار ادوب آنلرنڭ كسب و صنعتلر ينه كوره قسمت ايتمشدر.

بيك چوق بالالار آتالرىندن بر تين ميراث يمدكلىرى حالده آلدقلىرى تربيه و هنرلىرى سايه سنده ميراث يگانلردن يىغشى كچندكلىرىنى كوره مز، ققط بالاغه ياش وقتده گوزل تربيه و يروب مال تايىمقنڭ گوزل يوللىرىنى، هنر و صنعت اوكرتمك تىوشدر. چونكه هنر و صنعت صاحبلىرىنڭ آتا مالينه اختىاجلىرى توشماز. صاران كشىنڭ دوستى، خلق قاشنده قدر و اعتبارى اولماز. آندن مرحمت و شفقت كوتولماز، طعامى ييلماز، نصيحت دكلاماز. حكمدان بعضيلر، صاران كشىنى يىفك قورطينه اوخشاتمشلردىر. بو قورط غايت قيصقه اولغان عمرنده كندوسنى صاقلابق ايچون چالشوب طوزاق قوررده اچنده اولار، اول طوزاقدىن باشقه لر فائده لنور.

درست، مالنی هر کیم سور و سودکی ایچنده آنی صافلار
 اگر صافلامق ایله صاران اولمق لازم کلسه بخلدن هیچ کیمسه،
 قور تولماز، هر کیم بخیل اولور. بو طوغر وده مالنک نه ایچون
 یارادلدیغینی و آنی نه حکمت ونه مقصود ایچون صافلارغه تیوش
 ایدکنی فکرلملی در، مال البته خلقنک اشینه یارامق و آنک ایله
 حاجتنی اوتهمک ایچون صافلانور. وشول سببدن سوکلو اولور،
 ایمدی ویرمک و مروت لازم اولدیغی یرده مالنی صافلاب ویرمک
 صارانلق اولوب شرع و عقل قوشمادیغی یرلرگه صرف ایتمک اسراف در.
 ممدوح صفت ایسه بونلر نک اورطاسنده اولغان جو مار دلقدر،
 مثلاً شرعا لازم اولغان زکات و اوستینه لازم نفقه لورینی
 ویرمکان آدم بخیلدر. اوشنداق دین و ملتینک ترقیسنه، ابنا
 جنسینک علم و معرفت ایله تنویرینه ویرمیوب مالنی قزغانانلر
 البته بخیللر نک قبیحیدر.

«هنر و صنعت»

هنر و صنعت، طبیعی اولغان نرسه لرنی استعمال قیلورغه موافق
 صورتگه تحویلدن عبارتدر. قول کسبلری همه سی هنردر. آدمنک
 کندوسعی و همتیله مشروع صورتده معیشت ایتمکی بیوک بر بختیارلقدر
 هنر سز آدم اوغلی دنیاده کچنه آلماز. هنر صاحبی کشی قولنده
 اولغان شیکه طمع ایتماز، باشقه لردن صورامز. هنر و کسبنک
 خیرلو بر اشی ایدکنی اثبات ایچون حضرت آدمنک ایگونچی
 حضرت نوح و ذکر یانک بالطها و ستاسی، حضرت داودنک تیمر چیلک
 اخلاق ۳

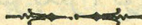
و حضرت رسول اکرم ﷺ یاش وقتده شامغه قدر تجارت ایله وار دقلرینی کوستر مک کفایه ایدر. ائندمز علیه السلام قول کوچی ایله تابقان مال مرتبه سنده خیرلی مالنی هیچ کمهسه تابا آلمان، الله تعالی نڭ پیغمبری «داود علیه السلام ده اوزینڭ قول کوچندن تربیه لنور ایدی» دیمشدر. مامون خلیفه (۱) «آدم یامامور و یا هنر چی یاتاجر اولسون بوندن باشقه لر آدم لر اوستینه یوک اولر لر» دیمشدر. حضرت عیسی علیه السلام دخی صحراده عبادت قیلیمده اولغان برعابتکه «بو حالڭ بیک گوزل لکن نه ایله ترکک ایدسه نڭ» دیه سوال ایدوب اول دخی «هنر صاحبی بر قرنداشم وار آنڭ سعی واجتهادی ایله کوچنم دیدکده حضرت عیسی «قرنداشڭ سندن عابد رک ایش» دیدی. قرآنی آچوب قویامده کون اوزن اوقیم دیگان بر کمهسه گه حسن بصری حضرتلری قرآنی ایرته هم کیچده بر مقدار اوقوسه نڭ یتر کوندز لرده کسب ایت» دیمشدر. زمانم زده هنر و صنعتکه احتیاج اول قدر قوتلی اولوب حتی کسب و صنعتدن باشقه بر ساعت یاشامک ممکن دگلدر. هنر و صنعت لر یله باشقه لر نڭ ضرورت و احتیاجلرینی اوتوب طور مقده اولغان ملتلر، بیول ثروت و بیول درجه لر قزانوب هیچ بر ملتلرینی غائب ایتمازلر، دائما راحت و سعادت اچنده یاشارلر. مدنی ملتلر نڭ حاضرگی کونده گی هجار بهلری تجارت و صناعتلریدر.

تجارت و صناعت سایه سنده آروپا بتون آفریقا و آسیای کندی قول آستینه کرتدی. آسیا و آفریقانڭ هر پوچماغنده اولغان ملیون لر چه انسانلر نڭ کیوم و باشقه حاجتلی آروپا فابریقه لر نندن کوندر لمکده در. بوقدر مصنوعات و معمولات مدنیته اچمه آرتده

(۱) المأمون، عباسی خلیفه لرینڭ ایڭ عالمی و علمگه هم محبتلیسی ایدی. بونڭ زمانه سنده (بغداد) غه هر طرفدن ادیبلر جیولور ایدی. بغداد علم شهری ایدی. ۲۰یل خلیفه اولوب ۴۹ یاشنده ۸۳۳ میلادیده وفات اولدی، قبری طرسوس شهرنده در.

قالغان مملكتلرگه كوندرلوب آنلر نڭ بايلىق و پارەلرى خلقينڭ سەي و اجتهادى مدنى مائتلر فائده سينيە اولور .

بويلا آنصاتلىق ايله دولت و ثروتلرى كوچوب كندكد نصكره اول مملكتلرنى يڭيدن صوغوش قوراللىرىلە قان توگوب آلمغە حاجت قالماز .
بتون ملكت بويلا ايملد كند نصكره انڭ طاش و طوبر اغينه حاجت قالور مى ؟ .. ايشتە قوت و سعادت ، هنر و صنعتدە ايدكى بيك آچيق معلوم اولدى . دولت نابلور ايسه ضرر ايتماز . الله تعالى حضرتينه مال حسابنى ويرمك بلكە فقيرلك حسابنى ويرمكدن يڭل اولور . مال و دولت ايله صدقه و احسان ايدلنور ، مکتب و مدرسه لر بنا تيلنور ، شاگرد و معلملر تربيه ايدلنور ، دين و شريعت يولينه ويرلور . اما فقيرلك ايله نيندى ايدگولك تابلور ؟ ...

« مسئوليت » .

اشلدكى اشلر مزنڭ حسابنى ويرمك و نيتجه سينيە كورە يعنى گوزل اشكه مكافت و فنا اشكه جزا ويردرە جك بر صفتدر .

هر اشنڭ گوزل و قبيحنى طائيمق ايچون يار ادلمش انسان

قصور ايتدگى حالده « بن بيلمدم » اديه عذرى مقبول اولماز .

آنلرنى بيلمك هر كره خطادر ، ايكنچيدە بيلمگى حالده اعتبار ايتمك

دها بيوك خطادر . بناء عليه انسان هر ايكنى صور تده مسئولدر .

لكن مسئوليتنڭ شرطلرى واردر قايسى اشدە اولسه او اسون

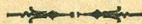
انساننڭ مسئول اولمقى ايچون ايكنى شرط لازمدر كه برى فاعلنڭ عاقل ،

ديگر يده اختيارلى اوامقى در ، فاعل اشلدگى اشندن غافل و يا خود

اول اشدە اختيارى مسلوب اولسه مسئول اولماز . او يقوده اولغان

آدمنڭ همده عقلسزلر نڭ فعلى كى . هم بر اشنى اشلرگه مجبور

اولوب اراده سينيە مالك اولمغانلر مسئول اولمازلار .

« شبايت ويولداش » .

شبايت، ديه بالغ اولديغمز وقتدن يكرمي ياشلر گه قدر اولغان دور گه ايتلور. بودورده انسان، عاقل ودين طرفندن حرام ايدلمش شيلردن صاقلنورغه تيوشدره انسان بوياشلرده ناچار خلقلرغه عادت ايدر ايسه بالاخر براقمق غايت كوچ اولور مثلا ياشلكده توتون اچمك وديل آستي تما كيلرينه وباشقه مضر شيلر گه عادت ايدلور ايسه يورهك و اوبكه لر هر در لو خسته لقلرغه مستعد اولور هر عادتنگ بودورده تاثيري صوك در جه ده قوتلى اولور. بو كبي ناچار عادتلر يمان ايدشلرنگ يولداش اولمقندن كلور يمان يولداش تيمر چي اوتى كبيدر، بروقنده اوچقونى توشوب كيومگنى ياندرر. اهمق شريكلر، يونسز يولداشلرنگ يمانلقلرى قدر يغوشلى و ضررلى نرسه دنيا ده يوقدر.

عقللى كمسلر « اهمقنگ يولداشلغنه صبر ايتكان آدم. اهمقدر » ديمشلردر. فسق و فجور اربابى همده كذب وحيانت اهللر يله اولطرداش و آنلرغه يولداش اولمقندن صاقلنورغه تيوشدر.

« دوستلق » .

دوستلق، خرمتنگ محبت ايله قاتشويندن وايكى كوكلنگ برى بيرينه ارباطندن عبارت هر كيفيتدر. عائله پندر وبالالار محبتى كندينه مخصوص بتميه چاك بر لذت ايسه ده خالصانه باغلانغان دوستلقده باشقه درلو لطافت وجديت واردر،

بو عالمده دوستلق اولماز ايسه هر آدم كندو كندينه ياشارغه و هيچ كيم هيچ كمكه سرينى آچمزغه لازم اولوب بو ايسه انسان ايچون ممكن دگلدر. چونكه جهاننگ لذتى صادق دوستلر ايله صحبتدن عبارتدر.

لکن صادق بر دوست تابه‌قدہ انسان بر آرزو مشکلات چیکر .
دنیاہ صرق کسوسینہ بور نمشلمر و دوست صور تندہ کور نمش
دشمانلر کوب اولدیغندن آنک کبیلر دن صاقلانور غہ تیوشلر .
علم اخلاق ار بایینک بیانینہ کورہ دوست ایکی درلودر . برطاقمی
کامل صداقت اوزرینہ اولوب قایغو کلدکده برابر قایغورر و سنی
تسلیمی گہ چالشور . وشادلق وقتندہ کونچیلک ایتمیوب بر ابرشادلانور .
ایکنچیسیدہ بر بر فائده امیدیلر و یاخود کندوسینک باشینہ کلگان
ضرر لر نی کچر مک ایچون دوستلق کوسترر . اولگیلر هر حاله
انابتلی ایسه لر ده دیگرینہ امنیت ایتمک جائز اولماز .

حقیقی دوستلر قلبا هیچ بر خصومت ایتمازلر . بعضا کوچ
کلوب یوزلرنده آچیغ علامتی ظاهر اولور ایسه ده صافی صواوستندہ
حاصل اولغان کوبکلر کبی تیز بترورلر . الحاصل هر کورکان آدمینی
تجر به ایتماینچه دوست بیدوب سر سویلمک عقلیلر اشی دگلدر .

« انساننک وظیفه لری » .

وظیفه، کندمزکا وبتون انسانلرغہ قارشلی اشلر گہ تیوشلی
اولغان بور چدر . بو بور چنی اوتمکله انسان صفتنه مستحق اولورمز .
بتون جمعیت بشریه ناک منتظم صورتده یاشامقی هر کیمسه کندی
وظیفه سنی کوزل صورتده اوتهمک ایلدر . وظیفه سیننی
منتظم صورتده اشلر مکانلر انسانیت درجه سندن ساقط اولورلر .
اختیاط صاعبی بر آدم بر کره دوشنوب قارار ایسه هر طرفی درلو
وظیفه ایلر چولغانمش اولدیغنی کورر . اولا انسان کندو نفسینه
قارشوبر طاقم وظیفه لر ایلر مکلفدرکه بو وظیفه لرغہ «وظائف نفسیه»
دینلور . بو وظیفه کندوسنی محافظه ودرجه سنی ترفیع ایتمک ایچون
خدمت ایدر . مثلا صحت وسلامتکنی محافظه ایتمک ، جناب حق

طرفین قوشلیدیغی اشرفنی یرینه کتورمک. ما کولات ومشروباتده مباح وحلال اولغانلرینی اعتدال اوزرینه استعمال ایتمک وبتون قانون اخلاقنڭ رد ایتدگی قبايحدن صاقلانوق کبی.

ایکنچیسی انساننڭ جمعیت حالنده یاشادقلرینی بیلمش ایدک. طوغدیغی اوینده آتا و آناسی قونداش و اقرباسی، بالالر وقادینی واردرکه آنلر ایله معنوی ومادی بررابطهده بولنور. آنلرغه قارشى اولغان وظیفه لرغه «وظایف بیتیه» دینلور. عائله لرده یالکیز یالکیز اشاملر بلکه آنلرده بربرگه جمع اولنوب قریه وشهرلر مملکت ودولتله تشکیل ایدرلر. طوردیغی قریه ومملکتده اولغان آدملر ایله آراشدیغی ایچون آنلرغه قارشى بر طاقم وظیفه لر واردرکه بوگاده «وظائف مدنیه» دینلور. انساننڭ دخی مذهب ودینن ایرماسندن باشقه مجرد انسان اولدیغی ایچون باشقه لرغه قارشى بر طاقم وظیفه لری واردرکه بوگاده «وظیفه انسانیه» دینلور. انساننڭ بر خالقى واردر، بونچه نعمتلرنی جناب حق انسان ایچون احسان ایتمشدر. بونعمتلرگه تشکر یوزندن بر طاقم عبودیت وظیفه سنی اوتمک ایله مکلفدرکه بوگاده «وظائف دینیه» دینلور.

«وظائف بیتیه».

ازدواج «اولنمک» یعنی بر ایر ایله بر قادیننڭ برگه قاتشوب طورمغه باشلامقى، بر جماعت تشکیل ایدرکه ایونک ایڭ کچوک شکلی، عائله نڭ باشیده بودر. دیمک که عائله نڭ اساسی اولنمکدر. اولنمک، بر ایر ایله بر قادیننڭ کندی رضالریله معیشتلرینی برگه باغلامق، دنیاده حسن معیشت ایچون بری دیگرینه یاردمچی وآر قداش اولمقدر. هرآمدن، هر درلو خسته لقرغه دوچار اولمقدن صاقلانوق ایچون همده انساننڭ طبیعتنده اولغان جمعیت

ایله یاشامقنی وجودکه کتورمک ایچون البته اولنمک تیوشدر .
اولنمکنک کیرکلو بر اش اولدیغنه دائر قرآن آیتلری بیک چوقدر .
قایسی دین و مذهب اولسه اولسور اولنمکنی ایگ بیوک وایگ مهم
قانولردن صانامشدر . یالکز باشینه بر انسان کیتک بر کیسه کدر .
تمام وکامل اولمق ایچون بر ایبداشکه محتاجدر . جناب حق ابتدا
یارادلشده آدمنی هوا ایله خلق ایندگی کبی هر مخلوقاتنی تخی
اوایله حیاتده بر یاردمچی وار قداش ایله خلق ایتمشدر . اولنمش
آدملرنک حیاتی یکل و آنسات اولور . دنیا سفر نده اوچرامش
قایغو وحسرتلر ، ایر ایله قسادین آراسنده بولنوب یکلایور ،
سونچ وشادلقلر قات قات آرتور . معیشت اشلری ایکی قول
ورینه دورت قولده بولندیغی ایچون مال ادارهسی نظام وحسن
تدبیر اوزرینه اولوب عائلنک سعادت آرتور و احتیاجی کیور .
نکاحدن سوگره کندوسنی بر آتادیه بیلمگه باشلاغان ارکنک سغی
و عملگه اشتهاسی آرتور . بر طرفدن جناب حقتک یاردم و احسانی
ایله سغی و عملینک ثمرهسی کورلوب هر اشی برکاتلی اولور .
اولنمکن آدملر بالعکس ایبداشسز ویاردمسزلردر . کندیسی
اولدکد نصره دنیاده وجودندن بر اثر قالماز . کوکلری هر وقت
اضطراب اچنده اولوب طولقون کبی تیبره نور . هر درلو بوزوق
یوللرغه کروب معیشت و حیاتنک لذت و طاتی قالماز .

«...»

« ازدواجنک شرطلری » .

ازدواجده اولغان لذت و لطافت ، قسمتکه نوشکان ایبداشکنک
خلق و طبیعت جهتندن سکا موافق اولمقندهدر .
یغشی بر قادین دنیا خزینه لرینک ایگ بهالیسیدر . بونی
تابمق غایت آغر بر اش ایسه ده ممکن قدر چاره سنه تشبث ایدلنور
ایسه تصادفی اولنور . بو آلیش ویریشده بو کبی گوزل آرقداشنی

ایستگوچی ایرککدر. اولنمک استکان آدمنگ صحت و سلامتگی یولنده اولمیدر. مدنی ملتئرنگ از دواجده اولغان قانو نلری یکر می یاشلر اولمق اوزره قبول اولنمشدر، ثانیاً: زوجه سینده هیچ اولمزسه قوری ایکمک بیدیره چک قدر و ایسک ضرور اولغان واختیا چلرینه یترک در جده کسب و مالغه مالک اولمیدر. ثالثاً: علم و تربیه جهندن کنندن تو بان در جده اولغان رفیقه سنی اداره ایده بیلیمک و آننگ کیهچلکلرینه باقیمه رق حرکات و معامله سنی کندی آرزو سینده ایلندر رک در جده صبر و ثباتلی اولورغه تیوشدر.

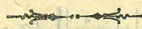
رفیقه سی اوله چق قادیننگ دخی یاش و صحتینه دقت ایتمک تیوشدر. یوز و چهره گوزللمکندن اخلاق و تربیه گوزللمکی کوب در جه اهمدر. آئیده قادیننگ آتا و آناسندن و اوسدگی خانه نگ حال و اشلرندن قیاس ایدوب بیلنور. قادینلر ده کوب معلومات آرامق ممکن اولمسه ده ایری چئیده ایکان آکام کتوبلر یازه بیلیمک و معامله سنده یالغشمازلق حساب و کتاب بیلیمکی لازمدر. لکن تدبیر منزل و اداره بیتیه اشلرنده قادینلرنگ لایقیله معلوماتی اولمق شرطدر. الحاصل قادینلر ایرلرنگ صکار قنادی اولدیقلرندن ایکنچی قنادایله قوت و حالده مساوی اولمازسه معیشت و حیات اشلری منتظم و مکمل اولماز.

«ایر ایله قادیننگ بر برینه قارشو وظیفه لری» .

عائله نگ خوجه سی ارککدر. قادین ایسه او اچینک زینتی و اداره کشی سیدر. زوج ایله زوجه نگ مشترک وظیفه لری: صداقت، ثانیاً امنیت، ثالثاً احترام و خاطر صافلامق، رابعاً یاردم ایدشمکدر. صداقت، اولنمکنک رو عیدر، ایر ایله قادین نکاح باغیله باغلاندقلری زمان بری دیگرینک اوله چغنه عهد و یر مشلر در. ناکبی بوز و ققلر، ازدواجنگ روحنی یهروب سعادت ی بر باد

ایدر. امانت، ایرایله قادیننڭ بری دیگرینه تمام اوشانمقی امنیت ایتمکی شرطدر، معیشت که دائر اشلرنی بری برندن یاشرمک وبری دیگری قاشنده اوشانچلی اولمق خانه گه بیوک قوت ویرر بعض خصوصده قادینڭ معناسز اشینی وفکرینڭ فنالغنی بلور ایسه آکا نصیحت ویرر صبرلق ایدر. هم امرینڭ اختیارینی سعی وکسبده یالقاوغنی آکلار ایسه قادین دخی آنی تشویق ایدر. کوکلنی اوستروب غیرت ویرر. بری برینه اوشانمغان زوج ایله زوجه نڭ ارتباطی حقیقی اولماز. آراده اولغان آزمی کوبهی محبت وانسیت کوندن کون یوغالوب، معیشت و حیاتنڭ تمی و طاتی بوزولور. ثالثا، احترام (خاطر شناسلق) زوج ایله زوجه یکدیگرینه حرمت ایتمک و خاطر صاقلامق لازمدر. بوده زوج ایله زوجه نڭ بری دیگرینه « یارارلق، مستحق ایندکنی بیلدر و ایله اولور. اصلسز یرده نیرگاشمک، صغوق معاملهر جائز دکلدر. رابعاً تعاون «زوج ایله زوجه بری دیگرینه یاردمچی اولمق» ازدواجدن اصل مقصوده بودر. نکاح ایله بری دیگرینه باغلاندیغی کوندن هر ایکی طرف محتاجلق یوزندن بری برینی طاشلامازغه معنوی عهد یابمشلردر. مثلاً ایکی نڭ بری خسته اولدیغی حالده دیگرینڭ کیرکنجه باقمیوب التفاتسز بر اقمقی جائز اولماز. اشبو معنوی و مادی تعاون هر ایکی طرف ایچون لازم وظیفه لردندر.

«ایر وظیفه لری» . ایر، اعضا و یارادلش جهتندن قادیندن قوتلیدر. اوشبونڭ ایچون قادین اوزرینه حا کمدر. سوک و طامرلر ایرلرده قالسین و قوتلی اولدیغی ایچون سعی و عملده ینه قادیندن کوب درجه آرتقدر. مشقت وزهمتلرگه ایرلرنڭ اعضاسی قادینلر اعضاسندن تحمللرک اولور. قادینلرده درلو وقتلر اولوب کوب برک وقتده

ضعف و خستہ لقا ایلہ عمر کچور رلر. الحاصل خانہ نڭ مدیری ایرلردر. ایرنڭ ایڭ برنچی وظیفہ سی قادیننی گوزل تریبہ ایتمک، قادین نہ قدر بای اولسه اولسون عقل و شرع قاشندہ یمک وکیمک اشیالرینی ویرمک ایر اوزرنده فرض در. اوشبونڭ ایچون اولندکی وقتدن اعتبار آ ایر ایکی کشتی ایچون چالشمیلیدر. پارہسی ایچون قادین آلمق و آنی یالکز پارہسی ایچون سومک و بعضا قادینڭ پارہسنی بیوب نلی ایتمک قانون اخلاقغہ منافیدر.

ایرنڭ ایکنچی وظیفہ سی قادین و اهل بیتنی حمایہ ایتمکدر. آنارنڭ ناموسنی صافلامقدر. خانہ نڭ سعادت و سلامتکی ایچون قادینغہ یورط طوتہ بیلیمک وادارہ اشلرینی تعلیم ایتمک لازمدر. قادیننی کندی اخلاقینہ موافق روشچہ تریبہ قیلغانچیغہ قدر بیکہ ایرگہ کوب مشکلات کوررگہ طوغری کلور لکن صبر و متانت اول مشکلاتغہ فارشو گوزل دوادر.

اولگی ملتلرده عائله باشینڭ اهل بیت اوستندہ بیوک حققری وار ایدی. جاهلیت زمانہسندہ عربلر واسکی رومالیلر زوجه و بالالرینی اولدیرمگہ قدر حققری وار ایدی. احکام شرعیہ و قوانین جدیدہ بویاوز معاملہنی بتروپ حتی اورنسر یرده صغوق معاملہ کوسترمکی بیلہ منع ایتدی.

اوشبونڭ ایچون عائله باشی حکم و نفوذنی قاتیلق ایله دگل بیکہ عقل و ذکا، ملایمت و عدالت ایله یورتمگہ چالشمیلیدر اول وقت آنڭ امر و فرمانی دها زیادہ مقدس و محترم اولور.

« زوجه نڭ وظیفہ لری » .

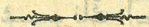
قادین، یوقار وده دیدکجه قاتنی خدمت، آغر زحمت و مشقتلرگہ ازون یوللر یورمگہ ایرلر قدر تحمل ایتمز. خصوصاً حمل وقتنداغی

حالی آیلر چه آغر اشلردن منع ایتدگی کبی یاش بالالار دخی
آنلرنی یانلرندن یبرمیوب خانه دن براقلاشمغه میدان ویرماز
ایر خانه نڭ طشقی اداره سندن مسئول اولوب بتدگی حالدهینه
مالنی اول تابه حق اولدیغی ایچون قادینلر ایرلرنی رعایه ایدرگه
عقل و شرعگه موافق روشجه اطاعت کوستررگه تیوشدر.

قادیننڭ بیلو و تجربه سی آز اولدیغندن کوب اشلرده یالغشه
بیلور. ایرلرنڭ گوزل معامله سی و وجدانلی اش قیلیمقیله قادینلرنڭ
اطاعتی رعایت و احترامغه ایلنور.

کندیلرینی تربیه و همایه ایتدگی ایچون او خلقی عائله
باشینی بیوک کوروب آنی عائله اچر و سنده الوغ و کچوک همه سی
حرمت و رعایت ایدرگه تیوشدر.

قادیننڭ دیگر وظیفه سی خانه نڭ داخلی اداره سیدر، ایرلر
پارهنی قزانور قادین ایسه اداره قیلور. اسراف حرامدر. قادین
پارهنی کرشینه کوره صرف ایدر. ایرینڭ ماڭلای تیری ایله طابغان
پارهنی مڭ کره اولچاب طونملی کیله چکده محتاج کونلردن صاقلانمق
و معیشتنی توسیع قیلیمق ایچون بر قدر پاره صاقلاب قالیمق گوزل بر اشدر.
قیمتلی شیپلر صوراب ایرینی بر چومق و او کبی معناسز
شیپلر له آرتق کوڭل باغلامق قادینده طبیعی اولغان لطافتنی بتروب
یورط طوته بیلو اشنده بیوک ترتیبسز لکلرگه سبب اولور.

” اولاد “

بالالر حقنده آتا و آنانڭ وظیفه سی آنلرنڭ دنیاغه کلکان
کوندن گنه باشلامیوب بلکه آنانڭ رحمنده اولدیغی کوندن باشلر.
اوشبونڭ ایچون اچده گی بالاغه همه کندوسینه ضرر کلمکندن
صاقلانوب حمللی قادینلر کندولرینی حفظ صحت فنی قوشدیغی

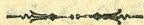
روشچە تربيە قىلورغە تيوشدر . چونكه انسان، دوه قوشى بالاسنى يهورقەدن چيقار چيقماز قوملارغە طاشلادىغى روشچە بالاسنى ياردەم و تربيەسىز ترك ايتماز . ترك ايدرسە شېبەسىز تلىق اولور . مخلوقاتدن آدم بالاسى قدر طوغدىغى وقتدە ضعيف اولغان هيچ بىر مخلوق يوقدر . بيچارە انسان اول زماندە هيچ شى كورمز ، ايشتەز ، هيچ بىر شى استرگە بلەز ، تمام ضعيف اولوب آناسينك قوچاغينه صغور . بو وقتلردە بو كالاىزم اولغان معاونتدە اولماز سزلىق بيك بيوك جنائت اولوغ خيانت اولور ، ايمدى دنياغە كيلور كيلماز بالانك صحت بدنيه سينە باقمق ، فكر و اخلاق تربيەلرينە دقت ايتماك كىبى بىر طاقم وظيفه لرى آتا و آنا اوستينه يوكلانور . اوشبو وظيفه لرنك اويچ دورى واردر كه : برنجيسى بالانى ايمزك ، ايكنچيسى روحىنى تربيە ، اوچنچىسى شىبابت دوريدر . ايمزك دورندە بالا حفظ صحت قاعدەلرينە موافق صورتدە باقلمق استر . بودور و دە آتا و آنانك اخلاق و تربيە وظيفه لرى يوقدر . تربيە اخلاقيه دورينه كىر دكه آتا و آنانك وظيفه سى آغرىلشور . بودور دە چوق مھارت ، كوب علم ، بيوك دقت لازم اولور . اصل آتا و آنانك وظيفه سى اشته بودور دە در . بالاغە علم و معرفت ، هنر و صنعت اوگرتىمكدن اول آتا و آنانك اوده ايكن تربيەلرى واردر كه بوگا تربيە بيتيه و ياخود اساسى تربيە دىنلور . بو اولمىد قچه مكتب تربيە سينك آز اثرى اولور . او تربيەسى هر شيدىن ايلك يورر . اوشبونك ايچون مدنى ملتدە اساسى تربيەنى ويرمك ايچون سالنغان مكتبلر واردر ، بالالار هنر و صنعت اوگرتودن اول اوشبو مكتبلردە تربيە قىلنورلر . اوچنچى دورى بالانك اوسوب يتكان شىبابت دوريدر ، بودور دە آتا و آنانك وظيفه سىنى بالاغە محبت و آنى همايه قىلمقدر . اگر بو اويچ دوردە بالا گوزل تربيە كورمز ايسە دنيا آخرتدە آتالر مسئول قالور .

« بالالرنڭ ابوينگه قارشو وظيفه لرى » .

بو وظيفه نڭ اساسى نعمتكه شكرانه يعنى كورگان ايند گولككه قارشو مقابله در. آتالر بزنى يالغز طوغديرمق ايله قالمىوب هر كون كوز لرى واللىرى بزنىڭ اوستمىزده اوله رقى اوستردىلر، تون وكون بزنىڭ ايچون اجتهاد ايدوب سعى و عمللرندن بزلرنى تعليم و تربيه ايلدىلر. قوچقارنده اويوتدىلر آغلادىغىز وقت طوقسانمق ايچون اجتهادلر ينى صرف ايندىلر، غسسته زمانلر موزده باش اوچمىزدن كىتمىوب بتون راحتلىرىنى يويدىلر. ييه چكلر موزنى حاضر لب بزننى هر كىسه دن زياده سودىلر. اوسدك نىسگه قايغو و حسرتلى زمانلر موزده كوكلار موزنى يوواتدىلر، مسرور و شاد و قتلر موزده صفالر موزغه اشتراك ايدوب ناموس و شرف موزنى صاقلادىلر، بزنىڭ حقده توزان قدر. ايند گولك ايتىش آدملرگه قارشو ايند گولك ايتىك بور چىمىز ايكن بو قدر بيوك ايند گولكلرگه قارشو البته ابوينىڭ بزنىڭ اوزر موزده بور چلرى بيوكدر اوشبونىڭ ايچون آنلر نىڭ رضاقلرىنى آلورغه شرف و حيثيتلر ينى بتوررلك بوزوق اخلاق و اطوار دن صاقلانورغه تىوشدر. بالالر موزنىڭ بزلرگه خرمىت و رعايت ايتىمىكى آرزو ايدىر ايسه ك مطلقا ابوينكه خرمىت و رعايت ايدىر كه تىوشدر.

جناب حق قرآف كرىمده «آتا و آنالرغه گوزل معاملهده بولگىز آنلر نىڭ رضاقلرىنى تحصيل ايدگىز آنلرغه اوفده ديمه گىز رنجتمگىز» ديور. اوزافده ايسه آنلرغه مکتوبلر يازمق، هده لىر كوندىر مك، يقينده ايسه حال و خاطرلرىنى صورمق ايله امر ايدىيور. محبت حقيقه لاف ايله دگل بلكه فعل ايله اولمىيدر. آنلرغه دائما محبت و خرمىت، و رعايت و خدمت ايتىك بويىمىزده بور چىدر. ابوينگه قارشو وظيفه اوچ دورگه بولنور:

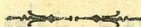
دور اول، صبیلق دوری اولدیغندن بالا وظیفه فلان بلمز
 یالکنز اطاعتنڭ لزومنی بیلور: یاشی آرتدقچه عقل واجتهادی
 آرتوب وظیفه ده آرتور. ابوینهنڭ سعی واجتهادی بزنگ منفعتمز گه
 خادم و آنلرنڭ حیات ومعیشت اشلرینه وقوفی بزدن آرتق اولدیغیچون
 بودورده آنلرنڭ کوستره چکی یولغه کرملیدر، دور ثالثه اوسدک،
 آدم اولدق، کندو معیشتمزنی کندومز اوتەرلک اولوب ابوینگه
 اختیاجمز قالمدی. تجر به مز کوندن کونگه جوغالدی هرکتمزنی
 کندومز تعیین قیلورلق اقتدار حاصل ایتدک ایسه ده ینه آنلرغه
 قارشو منندارمز. خصوصاً اوسوب دنیا مشقتلرینی طاتدیغمز زمان
 ابوین بزنگ ایچون نهلر چکدکلرینی آکلارمز. ایدمی آنلر
 قوت و اقتدار سز قالوب قارتایدلر. بزنگ اختیاج وضعیف
 زمانمز ده آنلرنڭ اوزرینه لازم وظیفه لر شمدی بزنگ اوزرمز گه
 یوکلاندى. آنلر حیات وقوتلرینی، مال ودولتلرینی بزنگ یولده
 بزنگ ایچون صرف ایتدیلر. شمدی اول بورچلرنی اوتهمک
 زماننی کلدی، اول حققر بزنگ اوستمز گه تحول ایتدی اوشبونڭ
 ایچون شریعت اسلامیه وقانون مدنیه آتاو آنلرغه انفاق و آنلرنی
 تربیه قیلمقنی بالالر اوزرینه فرض ایتمشدر.

« اقربانڭ بوی دیگرینه قارشو وظیفه لری » .

افرادی آراسنده دوستلق ومحبت اوزرینه اولغان برعائل
 قوتلی هم مسعوددر. بر اصلدن نارالوبده آیری آیری خانه لرده
 او طر مش برعائلنڭ اعضالری یکدیگرینه قارشو مادی ومعنوی
 معاونت ایله مکلفدر. قلبلرده محبت اولور ایسه اوشبو معاونت
 آغراولماز. لکن محبت اولماز ایسه ده هنوز وظیفه باقیدر .

اوشبونڭ ايچون افر بامزدن مختاج اولغانلر غه باقمق يالڭز انسانيت وظيفهسى دگل بلكه بوندىن دها قوتلى اولغان وظيفه بىتیه دندر. برخانه ديه يتشمش روح و جسدلى برمايه دن وار اولمش ثولغانلر نڭ ارتباطى باشقه آدملىر آراسنده اولغان ارتباطغه بگزه مز. بر عائله نڭ قرنداشلىرى آراسنده ايلك بالا باشقه لرينه پدر كىنى حكم ايدر. همده عائله آراسنده اولغان كچوك قرنداشلىرى بيوكلىرىنه پدر گه ايتدىكلىرى خرمىت و رعابتنى ايدرلىرى. بو بيوك قرنداش دغى باشقه قرنداشلىرىنه شفقت و مرممت ايله باقار ايسه بونلر نڭ ارتباطلى الفت و انسىتلىرى يولنده اولور همده عائله آراسنده سعادت و راحتلك حكم سورر. حكمت اسلاميه نڭ ده تىلادگى شى بودر. افند مز عليه اسلام «بيوكلىرى مزنى الوغلامغان كچوكلىرى گه مرممت ايتمگان مؤمنلر صفتده دگلىرى» ديدى.

« بيوك و كچوكلىرى نڭ بر بولارينه قارشو وظيفه لرى » .

انسانلر، طوغدىقلىرى وقت قوه بدينه لرى، استعداد فكر يه لرى مساوى اوله رق طوغمازلىرى. بعضىلر بيك ذهنلى و اونكون اولدىقلىرى كىنى بعضىلر ايكى يرده ايكى نڭ قاچ ايدكىنى بىلماز در جه ده غىبى و ذهنسىز اولورلىرى اوشبونڭ ايچون افراد بشر يه يار اولشده مساوى اولدىقلىرى كىنى جمعيت ايچنده در جه و مرتبه لرى يده دغى مساوى دگلىرى. تجربيه و معلوماتلىرى چوق اولغانلر ديگرلىرىنه اوستون و حاكم اوله چقلىرى طبيعىلىرى بونلر اچنده بيوكلىرى، كچوكلىرى خادملر اولور. بونلر نڭ برى ديگرينه گوزل معامله، يخشى مناسباتده بولنمقلىرى همه سىنىڭ فايدهسى ايچون لازمدىرى. بيوكلىرى كچوكلىرى گه لطف و مرممت ايله اولوب كچوكلىرى بيوكلىرى گه اطاعت و رعابتنى ايتمكلىرى لازمدىرى. بويلا اولور ايسه انسانلر جمعيت حالنده بر عائله كىنى راحت و مسعودياشارلىرى.

«خدمتکار لرغه قارشو وظيفه لر» .

خدمتکارلردن کوتمکده اولدیغمز حسن خدمت و صداقت بز نك آنلر غه قارشو اولغان وظيفه مزنی گوزلچه اوتهمک ايله بولور . خدمتکار لرغه قارشو وظيفه لر : آنلر ايله انسانیتچه معامله ده بولنوب آنلرنی آغر خدمتلر ايله تکلیف ایتمه لیدر .

آنلرنی تحقیر ایتمک، امنیتسز لک کوسترمک، خاطر لرینی قیرمق، اور شوق عدالت و انسانیتگه منافیدر . خدمتکار لرغه ملایمت، حلم ايله هر استد کمزنی اشلتمگه موفق اولورمز . آنلرغه کچوک بر قصور لری ایچون تحقیر قیلمقدن صاقلانمیلیدر . چونکه انسان ایك بیوک در جه ده اولوب ایك کیك معلوماتغه مالک اولسه ده واق تیاك قصور لردن قوتولماز . گوزل بر خوجه خدمتکار لرینی کندی کیفینك خادمی دیه دگل بلکه سعادتینك معاونی دیه صانار . الحاصل خدمتکار لرغه قارشو شویله ایدر گه تیوشدر که : خانه گه کر دکلری کونده خوش و مسرور، چیققلری کونده صادق و مسعود اولسونلر .

خوجه ايله خدمتچی آرهنده گی مناسبت، صاتوچی ايله مشتری آرهنده اولغان مناسبتنك عینی اولوب صاتوچیدن ویردیکمز پاره قدرندن آرتق نرسه آلمدیغمز کیمی خدمتچیدن دخی ویردیکمز اجره دن زیاده بر خدمت بکلهمک اصلا جائز دگلدر . خدمتچینك دخی بوگا قارشو وظيفه سی : خوجه سینه رعایت، امرینه اطاعت، اشنده فوق العاده غیرت، سوزنده و اشنده صداقتدر .

«یول» کتابخانه‌سی طرفندن نشر
ایتلگان کتابلر:

بهاسی ۵۰ تین	عملی و نظری علم حساب
» ۳۵ »	آموغان یدی کشیلر حکایه‌سی
» ۱۴ »	طانیماغانلقدن طانشدق
» ۸ »	نجاهة المكلفین
» ۷ »	ایک یا شکی الفبا I
» ۷ »	II « « «
» ۵ »	عرفه کیچ توشمده
» ۷ »	هند ایلی
» ۲۰ »	اخلاق (شوسی کتاب)
» ۸ »	آلدانما قزل آماغه
» ۵ »	I تهوتون
» ۱۵ »	وجدان عذاب
» ۱۲ »	III فتح الله حضرت
» ۷ »	یاپونلر نیگه ایمان کیتره لر
» ۸ »	احادیث قدسیه ترجمه‌لی
» ۶ »	ترجمه سز « «
» ۶ »	I نبویه «
» ۶ »	II « «
» ۶ »	III « «

ادریس :

Казан

Ю л ь